

**«АРХІВ ІСТОРІЇ УНІЇ» ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ЧАСТИНА
ВІЗАНТІЙСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ Й АРХІВУ
КНИГОЗБІРНИ «СТУДІОН»***

Мирослава Дядюк

завідувач відділу рукописів

ЛННБ України ім. В. Стефаника, канд. іст. наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7835-6002>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2020-12\(28\)-12](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2020-12(28)-12)

Розглянуто принципи, організаційні засади та практичну діяльність «Архіву історії Унії», його особливості, шляхи та динаміку комплектування, склад і тематичну палітру архівного та бібліотечного фондів, кадрове питання. Висвітлено ініціативи фондоутворювача «Архіву історії Унії» Митрополита Андрея Шептицького щодо реорганізації та включення фондів до складу архівно-бібліотечного комплексу книгозбірні «Студіон» як інтегральної частини візантійської бібліотеки й архіву.

Ключові слова: *архів, бібліотека, Митрополит Андрей Шептицький, книгозбірня, унія, історичні пам'ятки.*

«Архів історії Унії» (далі — АІУ), роль і внесок його фондоутворювача — галицького Митрополита Андрея Шептицького (1865–1944) належать до найменш досліджених питань у контексті вивчення системи архівних установ міжвоєнного періоду. Крім кількох «анонсових» публікацій з цієї тематики [3; 9; 82], наукових розвідок, присвячених розкриттю документального складу фонду АІУ в контексті досліджень церковної спадщини Львівської єпархії XVI–XVIII ст. [21; 69], біографічних відомостей про його співробітників Івана Шендрика [6], Олександра Цинкаловського [81] та двох статей колишньої співробітниці Центрального державного історичного архіву України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові) Ніни Шестакової [79; 80], на сьогодні ґрунтовних наукових досліджень з цієї тематики немає. Одну з публікацій

© Дядюк М., 2020

* Використовуємо назву Книгозбірні «Студіон» за автентичними історичними джерелами.

Н. Шестакова написала за результатами науково-технічного опрацювання частини т. зв. колекційних описів архіву Греко-католицької митрополичої консисторії у Львові (ф. 201, оп. 4, 4-б, 4-в) — однієї з інтегральних частин АГУ «Архіву старих актів». Автор взяла за основу схему формування АГУ та відтворила одинадцять систематизованих за тематично-географічним принципом груп документів і матеріалів до історії церков України і Польщі, колишнього Великого князівства Литовського, монастирів і костелів, діяльності митрополитів, єпископів та інших церковних достойників тощо. Також у публікації дослідниця окреслила ще п'ять груп документів, переважно релігійного характеру, які мали б стати складовою формованого на той час архівного опису фонду [80]. Джерельною базою ще однієї публікації дослідниці стали документи АГУ, до цього часу все ще недоступні для науковців — річні звіти АГУ від травня 1928 до травня 1939 рр., на їх підставі представивши результати комплектування фондів АГУ через здійснені експедиції. У додатку до статті Н. Шестакова опублікувала лист Б. Ольхівського до Ніла Хасевича, в якому були частково викладені принципи підходу до збору історичних пам'яток. Поза увагою дослідниці залишилася низка нез'ясованих аспектів практичної діяльності АГУ, зокрема його реорганізаційні заходи на шляху входження до книгозбірні «Студіон». Як писала дослідниця, «результати цього процесу невідомі». Вона хибно й необгрунтовано припустила, що фонди АГУ зосереджувалися в Митрополичих палатах аж до передачі їх у повоєнний період до фондів ЦДІА України у Львові [79, с. 90]. Зрештою, це питання дотепер не розкрито у жодній науковій розвідці. Необхідно відзначити публікації дослідниці Маргарити Кривенко, яка розкрила процес входження книгозбірні «Студіон» до складу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР (тепер — ЛННБ України ім. В. Стефаніка), здійснила значну роботу з виявлення *de visu* зосередженої спадщини книгозбірні у фондах бібліотеки, однак у дисертаційній роботі [37] та серії своїх наукових розвідок [34-36; 39] залишила поза увагою АГУ, зокрема не розкрила тематичну палітру архівного та бібліотечного фонду. Без врахування цієї складової напрацювання непереконаливі та рясніють припущеннями, наприклад, у спробах дослідити рукописну збірку книгозбірні «Студіон» за фрагментом каталогу [40], чи збірку часописів і продовжуваних

видань [38], зрештою, це демонструють розвідки, присвячені вивченню книгознавчого аспекту.

Диспонуючи комплексом нововиявлених архівних документів, які дають змогу розкрити принципи, організаційні засади та практичну діяльність АІУ, його особливості, шляхи та динаміку комплектування, склад і тематичну палітру архівного та бібліотечного фондів, інтегрування до складу книгозбірні «Студіон», можна впевнено констатувати, що створення АІУ ініціював Митрополит Андрей Шептицький та підтримував його фінансово. АІУ розпочав свою діяльність на початку травня 1928 р. *, хоч перші реєстри надходжень історичних пам'яток до АІУ датовані 24 січня 1929 р. [31, арк. 1]. Його архівні та книжкові фонди стали інтегральною складовою книгозбірні «Студіон» — візантійської бібліотеки й архіву. Цей факт Митрополит Андрей Шептицький підтвердив особисто у 1944 р. ** [60, с. 123-130]. Події кінця 1930-х — початку 1940-х років не сприяли реалізації всіх планів Митрополита та його наступників. Навпаки, атеїстична радянська система зробила все можливе, щоб звести нанівець усі результати роботи, а фонди АІУ, як архівні, так і бібліотечні, які тоді вже перебували

* Точне датування не встановлено, здійснено на підставі першого підсумкового звіту роботи АІУ, який підготував І. Шендрік 30 травня 1928 р.: тепер все ще недоступний дослідникам [79, с. 87].

** Йдеться про опублікований текст, у якому Митрополит особисто перелічив комплекс зібраних ним історичних пам'яток упродовж багатолітньої колекціонерської діяльності. Він демонструє міцний взаємозв'язок між реформаторськими діями Митрополита Андрея Шептицького у лоні Греко-католицької церкви, пов'язаними з його програмою візантинізації («коперниківським поворотом») [1], а також його роллю в екуменічному русі та колекціонерською діяльністю. Подавши впорядкований виклад своїх поглядів, особисто окреслив не тільки застосовану ним стратегію, програму дій в охороні історичних пам'яток, а й вказав на концептуальний підхід до формування та збереження потужного інтелектуального капіталу [49, с. 18], зібраного для прийдешніх поколінь, окреслив його функціональне призначення. Цей аспект ширше розкрито у науковій розвідці «Діяльність Митрополита Андрея Шептицького у сфері збереження та охорони національних культурно-історичних пам'яток», поданій до друку в ювілейному збірнику «Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної» (Київ, 2020).

у складі книгозбірні «Студіон», закрити на багато років у спецфондівські апартаменти чи розпорошити по різних книго- й архівосховищах Львова та Києва так, що відтворення їх цілісності сьогодні видається нездійсненним, або й фантастичним. Наприклад, згідно з актом від 10, 12 лютого 1940 р. про передачу книгозбірні «Студіону» до новоствореної ЛфБ АН УРСР, маємо лише скупку інформацію про «опечатаний» архів і його кількісні показники у понад 10 тис. архівалій. Фактично на цьому наші знання й обмежуються [58, с. 45-49].

Завдяки виявленню розпорошених у різних архівосховищах документів АГУ: «книг вступів», звітів з експедицій, фінансових розписок тощо, а також обширного листування Митрополита Андрея Шептицького, директора та співробітників АГУ, опрацюванню масиву нововиявлених джерел та матеріалів вдалося відтворити цілісний образ діяльності АГУ в його історичному розвитку. Зокрема, потужний інформаційний потенціал щодо комплектування АГУ мають т. зв. «книги вступів» — реєстри надходжень культурних пам'яток з фіксованими: датою надходження, назвою, кількістю аркушів або сторінок (документ, дрібний друк, пергаментна грамота, стародрук, рукописна книга, брошура, журнал, карта, план, фотографія, поштівка та ін.), друкованих видань (автор, назва, рік та місце видання, кількість сторінок), сакральних пам'яток (хрест, ікона, офон, панагія, церковна печатка тощо). Важливо, що кожне надходження до АГУ персоналізоване і дає чіткі дані від кого й звідки надійшла та чи інша партія документів, книг, періодичних видань тощо. Зокрема, надходження до АГУ від Митрополита або від співробітників містили розширені записи — хто передав, куплені, обмін тощо. Нововиявлені «книги вступів» є потужною джерельною базою для вивчення як самого процесу комплектування, так і розкриття складу фонду АГУ. Хронологічні рамки цього джерела — 24 січня 1929 р. – 26 квітня 1939 р. Це дванадцять об'ємних рукописних книг загальною кількістю 1365 аркушів [22-33], які містять неоціненну інформацію про АГУ загалом та розкривають культурні ініціативи Митрополита Андрея Шептицького в ділянці архівістики та бібліотечної справи, його роль у збереженні та охороні національних

пам'яток культури не лише України, а також Білорусії, Росії, Литви, Польщі*.

Вибір назви — «Архів історії Унії»** , належить правдоподібно, Митрополитові Андрєєві Шептицькому, оскільки від самого початку йшлося насамперед про збір історичних документів та джерел для висвітлення питань церковної єдності — фактичних союзників Митрополита на шляху зближення Церков.

Приміщення під АІУ Митрополит виділив за адресою — Львів, площа св. Юра, 5, частково в Митрополичих палатах, частково в приміщенні консисторського архіву. Про умови праці та зберігання його фондів свідчить віднайдений документ. Зокрема, «в архівній робітні були розміщені: берестова шафа, в ніші — соснова шафа, дубова шафа, також містився сосновий комод з трьома шуфлядами. Було лише два столи: берестовий з одною шуфлядою, другий стіл — бюрко соснове, стіл для друкарської машинки, дубовий табурет з полочкою, дубове крісло з шкіряним покриттям, оскільки було поломане поруччя його замінили на крісло гнуче з плетеним сидінням, яких було в робітні ще два. Тут містилося п'ять скринь, три з них з цинкової бляхи, решта з білої бляхи на одну колодку. Тут же в робітні стояв залізний прес на один гвинт (30 × 0,25 см.), семициферний нумератор німецької марки (реєстр. № 6558), дві соснові дошки розміром 60 × 80 см., третя — 63 × 87; шклянні чорнильніці з дерев'яною підставкою та гранясте, алюмінієве горнятко, три кістяні ножі, один з них зломаний та один залізний столовий ніж, дві грубі червоні ручки, пензлі, один більший, чорний, та три менші — один з них зужитий, дерев'яна лінійка, транспорант, пильничок трикутний (зужитий), долотце, ключі, пензель широкий до порохів, чорна щітка, пензель з металевим окуттям, два більші пензлі в дротяних оправках, три попільнички одна — дерев'яна — зужита, черепна з накривкою і металева з різьбою, яку забрали до палати. Було дві друкарські машинки: мала

* Робота над цим джерельним комплексом документів триває, а зіставлення існуючих розпорошених каталогів, інвентарів дасть змогу повністю реконструювати вміст АІУ та визначити місце зберігання.

** Також вживалася інша назва — «Уніатський архів імені Шептицького», був також Митрополичий (особовий) архів, що вкрай заплутало архівістів під час науково-технічного опрацювання.

«Barr Universal», латинка на зложений аркуш (№ 10013) та «Erika» український шрифт (№ 707088), обидві з дерев'яним футляром. В регістратурі також було 2 скрині з тоненьких соснових дощок. В партері саля — при вході на право — містилася друга вогнетривка шафа, ще одна вогнетривка та соснова шафа без шуфляд; при вході наліво — така ж шафа соснова без шуфляд. На коридорі стояла соснова шафа на п'ять полиць з двома шуфлядами та п'ять скринь, «куферок» помальований на чорно та чотири куферки з соснових тоненьких дощок на одну колодку» [70, арк. 305-311].

Штат співробітників АІУ був мінімальним. Директором АІУ від початку його створення був Іван Захарович Шендрик. Митрополит Андрей Шептицький вважав І. Шендрика своїм щирим співробітником і приятелем. Згадував, що, познайомившись 1921 р., вони разом почали складати інвентарі та каталоги перших, набутих Митрополитом у Вільні, збірок архівних матеріалів. Зокрема, Митрополит писав: «Замилуваний в архівальній роботі, залюблений в старих документах ... чоловік в високій степені релігійний, працьовитий, був проф. Шендрик неначе Божим Провидінням назначений на провідника нашого архіву» [60, с. 127]. Шендрик зразково виконував функції директора, обов'язково узгоджуючи різні поточні питання з Митрополитом (здебільшого вони стосувалися комплектування, грошової оцінки та закупівлі раритетів). Інформував про результати переговорів у справі придбання пам'яток як з інституціями, так і з приватними особами, про перебіг і результати здійснюваних експедицій, налагоджував обмін з книгозбірнями та науковими інституціями, у т. ч. європейськими, вів обширне листування, дбав про збереження та реставрацію пам'яток тощо. Як директор АІУ координував роботу експедицій та особисто виїжджав у них, скрупульозно каталогував надходження. Поточну архівну роботу АІУ частково допомагали вести монахи студитського уставу. І. Шендрик залучав їх до реставрації пошкоджених раритетів, одночасно навчав архівної грамоти. З цією метою здійснив переклад з російської мови курсу лекцій з палеографії (Шляпкин И. А. Русская палеография. Спб., 1913)*. Поточну архівну

* Переклад праці зберігається у фондах відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка під назвою «Матеріали до підручника з архивознавства» [59].

роботу в АІУ допомагали виконувати співробітники Андрій Дзедзик і Григорій Дворянин, які разом з І. Шендриком здійснювали «перебірку, чистку і уложення списку архівалій в Капітульному архіві», зокрема описували документи, які не підлягали копіюванню [12, арк. 16]. Наочним прикладом їх фахової роботи може послужити відреставрований, відчитаний та скопійований оригінальний рукопис «Тестамент Федора Масальського, маршалка городенського повіту на фундацію церкви Наровської» [7, арк. 60-60 зв.], праворуч у верхньому кутку якого — вузька паперова наліпка з топографічним номером «00644» (використовували нумератор), відпис тексту засвідчений записом: «Док[умент] направив і переписав Гр. Дворянин» [7, арк. 61-62].

Директор І. Шендрик координував роботу двох постійних співробітників АІУ — Олександра Цинкаловського та Бориса Ольхівського, які працювали дистанційно переважно у Варшаві, будучи т. зв. експедиторами. Віднайдені раритети зрідка привозили особисто, найчастіше їх пересилали поштою. Час від часу навідувалися до Львова. У фондах відділу рукописів виявлено єдину на сьогодні групову фотографію [5] двох чільних співробітників АІУ, його директора І. Шендрика та О. Цинкаловського. Також на передньому плані світлини ідентифіковано постать історика Івана Крип'якевича. Ця фотографія була зроблена після однієї з перших нарад (або перед), присвячених організаційним питанням АІУ в Митрополичих палатах. Світлина частково підтверджує нашу гіпотезу, що одночасно з урухомленням діяльності АІУ Митрополит мав намір створити видавництво під назвою «Історичний архів Унії», поставивши на чолі редакції І. Крип'якевича. Це підтверджує листування останнього з С. Томашівським, який разом з о. Скрутнем радили не відкидати пропозиції Митрополита і вести переговори в цій справі, «щоби добутися до митрополичих сокровищ», які на той час були недоступними. Вагаючись, І. Крип'якевич писав: «взяв би сю працю, так сказати, *pro publico bono* (для громадського добра), щоби добутися до цінних матеріалів, так потрібних нашій науці». Томашівський писав заохочуючи: «Ваша редакція буде гарантією, що «[Історичний] Архів» не заповниться зайвим сміттям і культурно виглядатиме. Одним словом — беріть і пускайте якнайскоріше і якнайбільше випусків» [54, с. 108-110].

Які обставини стали на перешкоді і не дали змоги реалізувати задум Митрополита — невідомо, однак для джерелознавчих досліджень з історії Української церкви Митрополит у 1944 р. все ж організував Церковно-Археографічну комісію при Митрополичій Катедрі Св. Юра*.

Щодо підпису на звороті фотографії «Львів, 1928. «Група А», то можемо припустити, що буква «А» — або «архів», або «Андрей», хоч більше схилиємося до останнього — «фамільярного» — запальний ентузіазм, до певної міри фанатизм, з якими приступили до комплектування фондів АГУ, це пояснюють. Об'єднані однією ідеєю І. Шендрик, О. Цинкаловський та Б. Ольхівський були одержимими у пошуках та спасінні пам'яток культури. Між ними існувала своя власна архаїчна лексика на кшталт: «шпаргали», «фантики», «барахло» тощо. Від самих початків працювали злагоджено, без ексцесів, а головне — виконували чіткі рекомендації Митрополита і вказівки директора І. Шендрика, який координував експедиції. Попервах не дуже афішували новостворений архів, переважно представляли себе музейними працівниками,

* Прагнути об'єднати українських істориків, католиків і православних, Митрополит наприкінці 1943 р. запросив до співпраці Олександра Оглоблина (1899–1992), який приїхав з окупованого Києва, де працював керівником Історико-філологічного відділу УАН та директором Музею-архіву переходною доби. Беручи до уваги побажання Митрополита, О. Оглоблин опрацював проєкт статуту Комісії, в якому окреслив її мету, визначив завдання та склад. З метою наукового дослідження історії обох Українських церков — до завдань належали «визбирування» й систематизування відповідного матеріалу, як рукописного, так і опублікованого, для науково-об'єктивного аналізу причин роз'єднання колись єдиної Української Церкви — була створена Церковно-Археографічна комісія. До її складу увійшли представники української богословської та історично-філологічної науки: архієпископ Кир Йосиф Сліпий, проф. Дмитро Дорошенко (Прага) та зі Львова: др. Микола Андрусак, проф. Пантелеймон Ковалів, проф. др. Іван Крип'якевич, Олександр Оглоблин, Наталія Полонська-Василенко, Іларіон Свенціцький, а також запрошені до наукової співпраці особи та науково-допоміжний персонал (передусім абсолювенти Богословської Академії у Львові). Однак наступ більшовиків став на перешкоді розвитку діяльності Церковно-Археографічної комісії [41; 63, с. 281].

виявляли місця зосередження «безпритульних» документів. Як згадував у своїх споминах О. Цинкаловський, на той час «майже у кожній церкві, по закурених комірках, старих шафах і по ризницях, на дзвіницях і церковних горищах можна було знайти старі хоругви, дерев'яні і залізні надкупольні хрести, стародруки, а часом і рукописні книжки і документи. Ці, за окресленням прихожан і панотців, «непотрібні річі» треба було, звичайно, видобувати з грубої верстви багатолітньої куряви. Клер і селяни охоче віддавали усе це «барахло», часом тільки з застереженням, щоб це потрапило до музею» [76]. Згодом, як підтверджує значний корпус кореспонденції, обговорювали питання передачі і транспортування історичних пам'яток власне до АГУ. Наприклад, І. Шендрик, звертаючись до одного з чергових кореспондентів, давав настанову та конкретно інформував про майбутній прихисток документів: «Прошу Вас тільки про одне: не ставитися з призирством і незважаючи найменший клаптик паперу. Те, що нам здається мотлохом і нічого невартими уривками, пустими листами (кореспонденція), непов'язаними річами для майбутнього історика може стати жерелом, стимулом для пошуків, наверненням на певну думку, шлях, натхненням науковим. Також прошу о ласку до того бідацтва, тих «неважних», «непотрібних» ... матеріалів, що без уваги і пошани мрять денебудь в смітті на чердаках, дзвіницях, припадаючих їдлиним порохом, підтікаючих згубною водою, перетрубнованих мишами... вони заслужили на те, щоб їх цілком і обережно перенести під пестливий дах архива...» [46, арк. 19-19а].

Співробітники дотримувалися певних правил під час виявлення та закупівлі історичних пам'яток, також інформували охочих приєднатися до комплектування АГУ. Найбільш розлогий лист підготував Борис Ольхівський Нілу Хосевичу (його текст опублікований в одній із згаданих публікацій Н. Шестакової). Зокрема, писав: «Треба розпитувати, довідуватися, шукати, а знайшовши ставити собі здобуття за точку чести, просто уявити собі, що світ завалиться, якщо ви цього не здобудете, і в відповідний спосіб ділати» [79, с. 93]. Також із цього листа дізнаємося цікавий факт, що, незважаючи на заявлену назву архіву, крім документів до історії церкви, до нього брали й т. зв. непрофільні документи і матеріали — «всякий записаний папір (звичайно чим старший тим

краще, але не нехтуємо і новими), який своїм походженням, змістом зв'язаний хоч трохи з Волинню, або іншою такою землею та з нашими «землячками». Хотілося б зібрати якомога більше таких паперів, щоб в цьому паперовому морі історик..., взагалі всякий дослідник минулого з будь якого погляду, міг би розшукати потрібні йому матеріали. З огляду на те, що поступ науки відкриває для неї нові ділянки праці, нові точки погляду, поширює її обсяг, збогачує її зміст, ми не дуже довго думаємо над питанням, чи варто взяти даний шпартальчик до архиву, чи не варто. Завше краще взяти. Один документ може мати дуже невелику вартість, історик візьме з нього може одну якусь подробицю, один маленький фантик, але сила силенна таких документів, всяких подробиць можуть дати дуже та повний образ» [79, с. 92-93].

Декілька запропонованих наступних цитат із листувань, які, на нашу думку, при інтерпретації втрачають свій колорит, демонструють фаховий підхід до збору пам'яток. Перша цитата походить із листа, адресованого Н. Хасевичу (30.12.1932 р.): «Також бажаним до таких надходжень були б цікаві факти де і як давно була та чи інша раритетна пам'ятка, з приватних рук чи церкви, всякий об'єкт старовини, що попадає до музею, сам по собі є не більше, як лише мертвий об'єкт... Набирає він великої вартости, як пам'ятка, лише тоді, коли він стає живим і починає говорити не лише про себе як про фізичний матеріал, а і про добу, в якій він повстав, про оточення, в якому перебував, про ролю, яку він відігравав в історії культури і про се, що в'яже його з нею. Тоді він набирає значіння культурної пам'ятки. Часто ціни йому не можна визначити. Отже, в часі, коли до Ваших рук переходить якась пам'ятка старовини, старайтеся розвідати про неї все, що тільки дасться, щоб це не був «незнаний вояк» [15, арк. 22]. Наступна цитата: «Коли берете пошматовану книжку, то лише в тім випадку беріть, коли в ній є якась рукописна пам'ятка, запис на церкву, якась літописна подія, автограф якоїсь значнішої особи і т. п. В рідких випадках — якийсь оригінальний, незвичний шрифт, або дуже давна мова», тут же подано роз'яснення і щодо вартості мистецьких творів, образів та ін. [15, арк. 23]. «Коли забираєте якусь річ, то крім зазначення загального, де була ульокована, подавайте ближче й місце, де саме її Ви нашли (у церкві, у плебанії, на дзвіниці, в сторожівці,

капличці, на церковному горіщі, в скрині з свічками, або різним старим хламом, в шафі бібліотечній і т. д.) ... Непростимим гріхом було би для інтелігентної людини не ратувати їх. Коли де заходите в церкву, чи бувше волостне правління, чи деінде, зараз подивіться, в якім стані знаходяться архівалії, коли вони в порохах, бруді без прикриття, ... вогкі, заражені грибокком, в недбальстві маєте моральне право на них і обов'язок врятувати, а той, в чийм ніби то вони заряді не має слів для оправдання» [15, арк. 24].

Переважно для залучення людей до комплектування АГУ достатньо було рекомендацій довірених осіб. З різними запитаннями директор Шендрик просив звертатися до нього особисто листовно з поданням адреси, на яку має надсилати відповідь. Щоб праця тривала ефективно, було б бажаним віднайдені архівалії не затримувати, а з відповідним рахунком надсилати на вказану адресу [15, арк. 21].

Митрополит виділяв колосальні кошти на закупівлю раритетів, повністю оплачував усі експедиції. Зважаючи на вартість придбання культурних раритетів, витрати на експедиції були різними. Як приклад, на подорож 15 вересня 1931 р. І. Шендрик витратив 156,41 зл. Тут враховано все: закупівлю архівних матеріалів, мішків, мотків шпагату, аркушів бібули, циганських голок, пересилання та перевезення багажу (у т. ч. послуги багажних візників), подорожні витрати на транспорт (колія, коні, автомобіль). Оплачувалося все, у т. ч. «переховання» валізи, послуги прислуги, сторожа, а також кошти йшли на видатки «екстра», наприклад, на закупівлю фотографій [44, арк. 33-35].

Експедиції у різні закутки, що географічно охопили значну територію — Волинь, Холмщину, Полісся, Підляшшя, а також Білорусь, Литву, — мали поважні результати. Статистика нових надходжень була вражаючою. Наприклад, І. Шендрик особисто здійснював подорожі: восени 1928 р. (Волинь, Холмщина, Берестейщина, Підляшшя, Білорусь) і в серпні-вересні 1929 р. (Волинь, Холмщина, Полісся), які потроїли початкову кількість матеріалів (до того часу в архіві вже було 3723 документи). Наступного, 1930 р., до архіву влилася «Збірка холмських документів», у 1932 р. Борис Ольхівський надіслав з Луцька та Берестя п'ять посилок з архіваліями, друки та періодичу, того ж року Б. Ольхівський з

околиць міста Сарни разом з іншими архівними матеріалами привіз рукописні Євангелії. До кінця вересня 1934 р. тільки завдяки експедиціям О. Цинкаловського та Б. Ольхівського до АГУ надійшло 1336 матеріалів, у т. ч. великі збірки протоієрея Івана Тумиловича і пароха Теофана Глинського. У звітах за 1937 р. подано інформацію про надходження 31679 документів, зокрема близько 20 тис. церковних документів, п'ять рукописних книг, 18 стародруків, 6 пергаментів, 17 карт і планів та інше (книжки, гравюри, світлини, малюнки, періодика, поштівки, ноти тощо); у наступний, 1938 р., — понад 7 тис. документів, 10 рукописних книг, 86 стародруків, п'ять пергаментів, 118 карт і планів [79, с. 87-90]. У міжвоєнний період кількість придбаних багатоміткових пам'яток зростала у шаленому темпі. «Так на протязі багатьох літ передав, — згадував у своїх споминах О. Цинкаловський, — около двадцяти рукописних книжок з XVI і XVII ст., 300 стародруків, а в цьому краківського друкаря Швайпольда Фіола та друкарень Київської, Львівської, Почаївської, Чернігівської, Острозької та інших. До цих здобутків належали також цінні ікони (звичайно ушкоджені і облуплені з XV–XVIII ст. (образи, ручні хрести, свічники і старі подерті ризи зі вставками)» [76].

Експедиційна робота супроводжувалася безліччю курйозних випадків. Один з них Іван Шендрик описав Митрополитові. Це сталося під час експедиції співробітника Б. Ольхівського, якого вислав на південну Крем'ячеччину, на схід від Збаража. Б. Ольхівський тоді придбав 203 документи, 79 «скриптів», дві рукописні книги. «Цікавий був випадок в цій Решнівці, — писав І. Шендрик, — В церкві є чудотворний образ Божої Матері, священник десь в неналежнім місці найшов і книгу записів чудес від того образу і мав необережність показати його Ольхівському. Книжечка, записана чудовим українським скорописом. Ольхівський постановив собі не відїжджати звідти, доки не дістане того рукопису. І тут починається двобій. На яким зрештою потерпів сам рукопис. 4 ½ години переконував священника, що він повинен передати рукопис до надійного місця, що така важна річ затратиться зі шкодою для віри. Священник ставив сильний опір: “Ну, то заберіть, каже, вже й образ, й церкву, й мене, бо всі ці об'єкти є нероздільні”. Зрештою справа дістала гірко-солодкий кінець: парох відділив

половину сшитка, роздер його пополювині і першу половину віддав Ольхівському, а другу залишив собі. Ця перша половина важніша, — писав Шендрик, — бо старша, хоч і досить ушкоджена мишами. Другу частину священник обіцяв переслати в разі би його перенесли з Решнівки в інше місце» [11, арк. 4-5].

До комплектування АІУ долучилося багато людей, які інформували про місцезнаходження історичних пам'яток на різних територіях, часто доставляли віднайдені раритети до Львова особисто (їх між собою називали «доставці»), або посилкою на адресу пл. св. Юра, 5, а той факт, що за пропонований вартісний раритет можна було одержати ще й певну грошову винагороду, збільшив кількість охочих. Лише невеликий відсоток пам'яток надходив безкорисно — в дар, або «gratis».

На відміну від експедиційної роботи, яка відбувалася безперервно, траплялися випадки, коли були поодинокі надходження, деколи від однієї особи надходження тривали декілька років поспіль. Для прикладу, Никанор Абрамович (мирське ім'я Бурчак) з Дерманя, в майбутньому митрополит УАПЦ в діаспорі (1953–1969) з директором АІУ І. Шендриком листувався і надсилав раритети три роки поспіль. На той час він був засланий до Дерманського монастиря Синодом (від березня 1928 р.) нібито за церковну несубординацію. Слід зазначити, що в листуванні, яке тривало впродовж 1929–1931 рр., він був дуже конкретним, без зайвих церемоній ставив чітко фіксовану ціну за віднайдені ним історичні пам'ятки. Наприклад, 12.11.1929 р. він писав: «Матеріали про братства разом з оригінальною грамотою Теофила Годабського можу продати за 50 золотих, Іванова за п'ять золотих, Хойнацького за 15 золотих, Крушинського вже не маю, Щербаківського за 10 золотих, обидва томи «Украинского Народу» за 40 золотих, Рафальського за 10 золотих. Маю ще «Новий Завѣтъ» 1703 р. вид[ання] Київське, стоїть 15 золотих. Требник Львівський православний р. 1682 — продам за сорок золотих. Службеник Львівський 1666 р., продам за вісімдесят золотих, Латинську біблію, Амстердамське видання, шістнадцятого століття за двісті золотих. Як бачите — цілий склеп. І як у всякому порядному склепі — ціни не остаточні. Коли хочете що купити, пропонуйте свої ціни без усяких церемоній. Може й зійдемося. От здається, і всі

мої раритети. Круглою сумою все перерахуване віддам за 500 злотих, замість 765 злотих. Отже купуйте все разом, то й мені краще і Вам таньше. А як покупцем буде особа, про котру згадувалисте у Вашім листі, то безплатно додаю ще антим[інас] першого православногo після унії єпископа на Волині Варлаама Шишацького» [44, арк. 1зв.-2]. Надсилаючи з Дерманя до Архіву цінні раритети, виправдовувався, що, можливо, виглядає як спекулянт, «жадний на гроші», однак, незважаючи на скрутне матеріальне становище (потреба у харчах, одязі), він мріяв придбати фотоапарат. «Як бачите, — писав Н. Абрамович, — нічого бридкогo в моїм теперішнім випадковим гандлю річами, котрі по настоящому треба би було віддати даром, по существу — нема». Загалом, як свідчить листування, Н. Абрамович був чоловіком модерним, більшість своїх листів друкував на машинці, мав свою фірмову печатку, а придбавши й освоївши фотоапарат і розібравшись у тонкощах «хімікалій», потрібних для проявлення та друку світлин, фіксував спочатку «тільки фізіономії», а згодом — пам'ятки сакрального мистецтва, знаних йому околиць та надсилав до Львова. «Не смію особисто звертатися до Ексцеленції зі своєю подякою за підтримку і високу увагу до мене, що висловилося в формі дарунку брошюри. Ціную добре відношення, котрого так мало у своїх маю... Отже благоволіть, коли будете мати змогу, висловити Ексцеленції мою сердечну подяку і вирази найглибшої пошани за подиву гідні достоїнства яко Архипастиря і особливо яко людини», — писав він у листі 9 травня 1930 р. [44, арк. 35].

Євген Дурдела, доктор медицини, двічі надсилав посилки до Львова у червні та липні 1932 р., Митрополит Шептицький по перегляді одержаних документів і книг писав: «Дуже тішуся, що вже вдруге Архив дістає від Вас так цінні матеріяли, що спричинюється до його розросту. Прошу прийняти від мене якнайсердечнішу подяку за Ваші ласкаві дари, а тим самим і за чинний уділ в творенні інституції так конечно потрібної для Нації. Хай Господь Бог благословить вас у Ваших добрих ділах і намірах» [15, арк. 49, 64]. Подячні листи після одержання кожної посилки надсилав і директор Шендрик. Так, до «пана Артиста» Сергія Литвиненка у березні 1933 р. писав: «Документи цікаві і я чув, що вони були під великою загрозою їх гибелі. Коли тепер Ви їх урятуваали, то їх майбутнє

забезпечене, а наша наука має завдячувати лише Вашому культурно-му ставленню до нашої старовини і її пошанованню» [15, арк. 54-55].

На адресу АІУ надходили й такі повідомлення, як наприклад, від Милятинського греко-католицького деканального уряду в Милятині Старім (14.07.1932 р.): «Прошу ласкаво відібрати 4 мішки книжок і паперів призначених до Архіву Єго Ексцеленції митрополита» [15, арк. 56]. Після одержання чергової посилки (21.02.1934 р.) Шендрик інформував Митрополита: «Ваша Ексцеленціє, вступила нова пачка документів (13 штук) до родини Шептицьких (10) і до родини Фредрів (3). Хоче за першу пачку 50 зл., а за другу 30 зл. Ціни не остаточні» [15, арк. 71].

До управи АІУ надходили різного змісту пропозиції та повідомлення. Т. Жевуський 7 листопада 1934 р. пропонував: «Якщо хочете то перейміть з Бібліотеки на Петра Скарги 17 оправлених томів моїх рижних «творів». Вони є там мабуть у характері депозити. У вас можуть бути більш певні і ліпше замкнені не тому, що би я чогось мав боятися, але тому, що не буду стидатися як хтось ці дурниці буде читати» [15, арк. 74]. Не ігнорували в АІУ й будь-які повідомлення про наявність раритетів у різних населених пунктах. Директор, або хтось з експедиторів, виїжджав на місця з метою оглянути й придбати вартісні історичні пам'ятки. Наприклад, підставою для поїздки в с. Варяж було повідомлення Ванчицького (23.11.1934 р.), що «при оглядинах старенької деревляної церковці з 1611 р. у с. Варяж, повіт Сокаль — оглянув також деканальну бібліотеку, яка числить около 300 томів. Є книжки дуже старі і правдоподібно цінні. Є і манускрипти, єпископські розпорядження холмської дієцезії з часів творення унії (єп. Рила) і багато іншої старини (старинні ікони, деревляна чаша і старинний іконостас). Від о. Пароха (о. Гаук Степан) знаю, що цією бібліотекою цікавляться поляки, писали з Хирова Єзуїти... Цілу бібліотеку о. Парох виміняв би за книжки до бібліотеки парохіяльної» [15, арк. 78].

Професор І. Шендрик систематично подавав Митрополитові Шептицькому докладні описи матеріалів, що надходили до архіву. Так, 9 вересня 1932 р. інформував про нові надходження до архіву за останні півтора місяця і коротко представляв перебіг роботи, яку провадив в архіві особисто. Зокрема, писав: «Ледви кінчу клясифікацію одного вступу, як вступають нові матеріали, ледви впорядкую

їх, як маю нову партію і т. д. А прич того мусимо кождий документ, кожду книжку старанно чистити, щоби не занести до архиву грибка, якого в кождій посилці не бракує. Та мимо того з задоволенням констатую, що маємо славний успіх, як чисельний, так і щодо якості і змісту. Направду можна бути з того гордим» [11, арк. 1].

Устійненою формою комплектування АІУ була закупівля пам'яток культури у книгарнях, антикварних крамницях, часто раритети купували «на ринку» й аукціонах. Митрополит особисто керував цим процесом. Серед архівних документів збереглися каталоги антикварних крамниць, за змістом яких уважно стежили сам Митрополит і директор АІУ Іван Шендрик і кваліфіковано добирали затребувані видання. В адресній книзі замовників львівського антиквара Ігля були фіксовані прізвища Митрополита й Івана Шендрика як постійних покупців, а також візитівка останнього [2, арк. 11, 120-121]. Томасік (молодший) із династії львівських антикварів Томасіків особисто приносив до АІУ старі документи. 12 квітня 1934 р. Шендрик писав до Митрополита: «Нині був п. Томасік і приніс невелику пачку старих документів, числом 26. Частина їх відноситься до монастирів, частина до церков». І далі, у кінці переліку, — «За ці документи жадає 25 зл. Документи відносячися до тов. Качковського забрав з поворотом. А за рукописну книгу просить вже 15 зл. Думаю, що за 10 зл. ми її візьмемо». У березні того ж року Томасік (молодший) приніс чергову пачку матеріалів, «всі відносяться до діяльності т-ва ім. Качковського, Бродський повіт). Ці матеріали походять з якогось поліцейного архіву і носять характер, так би сказати, конфіденційний, датовані переважно 1912–13 рр. (жадає 120 зл.)», також дізнався Шендрик, що «ріжних рутенських матеріалів є у його батька без ліку. Що торкається давніх актів, то старий Томасік збирав їх ціле життя, але досі не продавав» [15, арк. 72, 75].

Вдалося виявити документальні джерела, які засвідчують, що закупівлю раритетів А. Шептицький здійснював також у Всесоюзному об'єднанні «Международная книга» (антикварний відділ) у Москві за посередництвом книгарні НТШ у Львові. За замовлені за каталогами стародруки, повні зібрання літописів та ін., Митрополит А. Шептицький розраховувався у доларах. 6 вересня 1937 р. І. Шендрик писав Митрополитові, що виписані книжки з

Москви, попри підтвердження про одержані кошти від А. Шептицького, досі не надійшли: «управитель книгарні ховається від мене, уникає показуватися мені на очі, коли прийду, а коли телефоную, то його нема, як ніби його обов'язком є ніколи не бути в книгарні». Писав, що наслідки недоставлення першої партії книжок такі, що треба здержуватися з висилкою грошей за другу партію, а час уходить, а з ним може відійти і друга партія, якщо не буде зарезервована надалі». У цьому ж листі повідомляв, що кепсько виглядає справа із видавництвом «Добро» у Варшаві («фірма російських емігрантів і не солідна») [55, арк. 80-80 зв.].

Натомість доволі успішно фонди АІУ комплектувалися раритетами з Книжкового складу Марка Барухіна у м. Вільні (вул. Портова, 3) та книгарні «Освіта» в м. Рівно, (вул. 3 мая). Зокрема, керівник книгарні «Освіта» з Рівного Іван Талашук особисто привозив до Львова книги, рукописи, колекції монет та ін., пропонував свою допомогу в пошуках архівних документів по церквах за певну фінансову винагороду. «Я не компетентний розв'язувати такі справи і обіцяв, — писав І. Шендрик, — про його пропозицію лише донести Вашій Ексцеленції» [55, арк. 80-80 зв.]. З книжкового складу М. Барухіна до Львова систематично надходили цінні книжкові та періодичні видання, часто з черговою партією надходили й окремі видання безоплатно, «gratisо» [4, арк. 201-201 зв.].

За асортиментом раритетів «на ринку» уважно стежив І. Шендрик, про наявність цінних і раритетних видань письмово повідомляв Митрополита, і тільки після узгодження ціни здійснював покупку. Особливо «урожайним» був кінець 1930-х рр., коли Митрополит на ринку закупив судові, податкові документи, матеріали різних родин, громад та ін. Зрідка антикварний ринок моніторив Кирило Студинський. 17 квітня 1939 р. він повідомив, що надіслав книги та виплатив антикварові 75 зл., долучивши новий список з цінами за «в'язку добрих видань Української Академії наук» до вибору Митрополита [51, арк. 71 зв.].

Митрополит Андрей Шептицький при АІУ започаткував систематичну науково-дослідну роботу з виявлення та складання т. зв. реєстрів (реєстрів) документів унійного характеру, яка велася упродовж існування архіву. Була підготовлена інструкція, згідно з якою описові мали підлягати матеріали загального змісту, якщо:

«в них міститься інформація про руські землі чи враховуються руські відносини; стосуються східного обряду, з'єднаного з Римом чи не з'єднаного; торкаються політичних, громадських чи церковних діячів, чи особистостей руських; відносяться до території руської (заселеної українським або білоруським народом); відносяться до руських справ поза національними теренами (напр. монастирі і церкви, наприклад Литовській території — Жмудь, Ковно). Описи мали подавати наступні дані: архівний шифр, дату написання документа, інформацію про документ: назву, оригінал/копія, виписка, облята, витяг і т. п., вид документа (грамота, постанова та ін.), короткий зміст документа (головне подати науковий матеріал, в нім заключений), повні імена головних осіб, титулів, назв місцевостей, мову документа. Опрацювання, зрозуміло, мало бути систематичним і не мати характеру принагідного чи фрагментарного» [48, арк. 117]. До цієї роботи було заангажована поважна кількість осіб, переважно науковців, які виявляли та копіювали «власні почасті чужі архівалії» у різних архівах та бібліотеках Львова, Варшави, Перемишля та ін. міст.

Від 1929 р. «на Шептицьких» працював Іван Шпитковський. З листування І. Шпитковського з І. Крип'якевичем дізнаємося про його роботу в Перемишльській капітульній Бібліотеці. Зокрема, у листі до І. Крип'якевича писав: «На всякий випадок, прошу Вас, про те, що пишу о додержання секрету, бо я тут працюю ніби до Шептицьких, а якби дійшло до відома, денепотреба, що роблю опись бібліотеки, то готові, правдоподібно, заборонить й так утрудненого вступу» [47, арк. 2]. Писав також про те, що вже переглянув найдавніші рукописні каталоги, теки документів, кілька десятків пергаментів, але до кінця ще далеко, все ж таки «маю трохи переписаного per extensum (детально, повністю), що могло б до «Історичного Архива Унії» знадобитися» [47, арк. 14 зв.].

Аналогічну роботу, за дорученням Митрополита, здійснював один з представників Російської Католицької Церкви східного обряду, син Єлизавети Волконської, відомої дослідниці з богослов'я та історії вселенських соборів, князь Петро Волконський. Упродовж 1931–1937 рр. він чотири рази приїжджав із Парижа до Львова, щоб виявити, систематизувати та копіювати матеріали з митрополичого архіву, що стосувалися історії російського греко-католицизму.

В результаті копіткої, компетентної і якнайретельнішої праці він скопіював переважну більшість документів, що стосувалися історії росіян-католиків східного обряду, особливо о. Леоніда Фьодорова, а також десятків інших російських греко-католиків. Волконський робив машинописні копії щонайменше у двох [61, с. XXXVIII] примірниках: один потрапляв до архіву Митрополита у Львові, інший залишався у князя в Парижі. Водночас, знаходячи на Заході які-небудь цікаві матеріали, що стосувалися екзарха, Волконський також копіював їх та пересилав Митрополитові* [61, с. XXXIX].

Особисто Митрополит Шептицький з аналогічним проханням звертався до Івана Огієнка: «Мені для мого архіву потрібні були би списки документів, що безпосередньо відносяться до нашого історичного минулого і переховуються у Варшаві в книгах головного Архіву (Архівум Глунне, Длуга, 24). Для того треба би переглянути книга за книгою, акти деяких архівних фондів і зробити описи відповідних матеріалів. Ціль сеї праці і тих описів — вишукати серед чужих матеріалів про нас, зорієнтуватися в них, визначивши місця їх знаходження, скількість, і бодай в головних нарисах, їх зміст і тим дати можливість на майбутнє, як дасть Бог лутші часи, видати їх, вводячи тим нові історичні знання в наш національно-науковий фонд. За уложення тих списків з каталоговими описами документів у них я мігби вам запропонувати по 500 зл. місячної винагороди тягом одного року» [48, арк. 13-13 зв.].

Також на початку 1930-х рр. за дорученням Митрополита працював ксьондз Броніслав Уссас з Варшави. Надсилаючи результати роботи з варшавських архівів і бібліотек, просив вибачення за повільний темп роботи над виявленням матеріалів до історії Унії та повідомляв про опрацьовані ним збірки Бібліотеки народової у Варшаві та у відділі «рєвіндікованих» 12000 рукописів з Росії. Також писав, якби Митрополит вважав за необхідне провести інвентаризацію актів стосовно унії в архівах Любліна та Вільна, то для цієї роботи йому вистачить місяця роботи у Любліні, два у Вільні. Успішно кс. Уссас працював над виявленням документів та підготовкою реєстрів у бібліотеках: Чарторійських у Кракові, ординації Замойських, Люблінській бібліотеці ім. Лопацинського,

* Копії матеріалів про діяльність екзарха Л. Фьодорова, які зробив П. Волконський, зберігаються у ЦДІА України у Львові.

Врублевських, Університеті і Державному архіві (Вільно), архіві Сангушків у Славуті та Штатсархіві у Відні [15, арк. 13-14]. У Львівських архівах та книгозбірнях, над виявленням документів і матеріалів до історії унії та на їх основі підготовкою регестів, практично до 1939 р., працювали др. Роман Зубик, др. Теофіл Глушкевич, др. Микола Андрусак. Цікавий факт з діяльності АГУ — т. зв. регести надходили наприкінці кожного місяця, і також детально фіксувалися у «книгах вступів».

13 липня 1934 р. директор Національного музею І. Свенціцький запропонував А. Шептицькому придбати 818 аркушів уже готових регестів за 1902-1910 рр. (обчислення — розцінки подав: «на прочитання виписки і доповнення та упорядкування усіх листків з архівних актів числом 250 годин по 2 зл., що становить 500 зл. за 818»). «Збирав я [регести. — М. Д.] по архівам Росії та України (Петербург, Москва, Вільно, Київ, Почаєв) матеріал до історії взаємин Підкарпаття з Росією та відносини православ'я до унії. Свої регести мав я щасливу нагоду доповнити виписками з регестів проф. Антоновича у Києві та Голубінського в Петербургу». Повідомляв, що частково використав першу частину зібраного матеріалу у працях про відносини Прикарпаття з Росією. «Решта матеріалу, що відноситься до взаємин православ'я і унії обіймає в часовому порядку до кінця 16 ст. в 45 листків, до 1649 р. 96 листків, до 1680 р. — 109 листків до 1750 р. — 168 листків, до 1775 р. — 101 листків, до 1799 р. — 110 листків, до 1825 р. — 99 листків і до 1836 р. — 90 листків. Разом 818 листків. На цих листках є чимало вказівок на публікації і на зв'язок з дальшим архівним матеріалом». Загалом вважав, що пропонований матеріал, зібраний переважно у Росії, буде потрібним в архіві церковної історії, який Митрополит збирав [50, арк. 141-141 зв.].

Слід зазначити, що інтегральною складовою АГУ став комплекс документів і матеріалів національної білоруської спадщини. До АГУ увійшла «Жировицька збірка», яку Митрополит купив у бібліотеці Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Збереглися документальні підтвердження про те, що попередньо директор АГУ Шендрик особисто вів перемовини з дирекцією бібліотеки НТШ. Мав нагоду особисто оглянути «Жировицьку збірку» та здійснити детальний опис її вмісту.

«Жиrowицька збірка» складалася зі 120 книг матеріалів, упорядкованих і опракованих у міцні переплети, і близько шести пачок розрізаних і невпорядкованих документів і зшитків, що становили більш-менш у вимірі шість метрів довжини. Шендрик припускав, що загальна вага становитиме 240 кг, а в одиницях збереження буде приблизно 30-40 тисяч. Стан матеріалів був цілком задовільним. До збірки входили: а) Жиrowицький монастир (Жиrowицький василіянський успенський монастир; Жиrowицький повасиліянський монастир; головний Успенський собор; братство та книгарня при монастирі); б) Жиrowицька духовна школа; в) Битенський василіянський монастир; г) Кобринська і Виленська духовна школа; г) церква в с. Біличах Слонимського повіту; д) церква в с. Альбі; е) документи, дотичні єп. Йосафата Жарського. Зміст Архіву Жиrowицького монастиря був представлений метриками від 1716 до XIX ст. (17 книг). Крім книг, серед документів також були: інвентар монастирської восковні (1791 р.); регести прибутків і видатків (1791–1818); опис пожертв у різні часи до чудотворного образу Божої Матері від XV ст.; інвентар майна жиrowицьких парохіян (1839 р.); книги братства Милосердя Присвятої Діви Марії, прибутково-видаткові книги (1778–1849). Серед документів 1839 р. були представлені «солідніші» — укази монастиреві, інвентарні описи, формулярні описи архимандритів і братії, сповідні відомості, інвентарі парохіян, книги вхідного і вихідного листування, прибутково-видаткові книги (у т. ч. продажу книжок), шлюбні свідоцтва, орендні контракти, акти різних комісій, податкові справи, протоколи різних з'їздів, справи «упорствующих уніятів, спокушених на латинство», царські маніфести та ін.

Документи і матеріали Духовної Жиrowицької школи та її попередниць (кобринська і виленська) були опраковані в грубі томи (від 500 до 1000 док.), яких було 36 (1839–1895). Частково в пачках траплялися й циркуляри, укази, кондуїти, річні відомості про учнів і професорів. Матеріали Битенського василіянського монастиря (1857–1862), що розташовувався по сусідству з Жиrowицьким (14 км), розкривають історичні факти про заснування 1828 р. в Жиrowицях т. зв. Литовської семінарії та переведення жиrowицьких монахів до битенського монастиря. 1839 р. битенський монастир було скасовано, його будинки продано. Серед документів,

переважно XVIII ст. — монастирські укази, формуляри ченців, відомості про капітал монастиря (1840–1850) та ін. У документах обох церков у селах Білавичі й Альба траплялися укази, листування, інвентарні описи парохіян і їх майна тощо, а домінували метричні книги — 15 за 1803–1902 рр. та 24 за 1818–1905 рр. Також «Жировицька збірка» містила блок документів, пов'язаних із польським повстанням, ревізією церков Литовської єпархії, біографічних, зокрема єпископа Й. Жарського, листування єпископа Ігнатія (Жельзовського), архимандрита Миколая (Редутто), єпископа Антонія (Зубка), митрополита Й. Сіماشка. Історична вартість збірки «беззаперечно» — підкреслював І. Шендрик [15, арк. 33-38]. «Жировицька збірка» була зареєстрована в АГУ 30 вересня 1932 р. Докладний опис документів, що надійшли, сягав 48886 записів [29, арк. 39 зв.-90].

І. Шендрик мав рацію, коли писав про «Жировицьку збірку», що вона доповнює «відповідні фонди нашого архива». Дійсно, нововиявлені архівні джерела дають можливість впевнитися у тому, що білоруські пам'ятки, у т. ч. й жировицькі, надходили до АГУ систематично. Як свідчать перші записи у книзі надходжень АГУ, туди увійшли монастирські документи (Вільно, Гродно, Пінськ, Тарокань), Віленської семінарії (181 док.); приватні Жмудські (Пікеловичів, Сурвіла, Вісмонта та ін.), які І. Шендрик зібрав у кінці 1928 р. [31, арк. 1-3 зв.].

За дорученням А. Шептицького директор АГУ вів листування з дирекцією Білоруського Національного музею, про що писав 18.08.1931 р.: «Фінал покупки книг у білорусів був такий: Луцкевич видав розпорядження передати всі дублети в дарунок Вашій Ексцеленції» [15, арк. 18]. Інший документ засвідчив факт отримання книг, а також наданий дозвіл копіювати й описати «цікаві» для архіву документи зі збірок музею. Зі свого боку керівництво АГУ запевнило, що постарається віддячитися дублетами зі своїх фондів «як еквівалент» цінного дару [15, арк. 19-19 зв.]. Вже у вересні 1931 р. в АГУ було зареєстровано 14 об'ємних, переважно Віленських, видань, у т. ч. «Каталогъ предметовъ музея древности при Виленской публичной библиотеке» (1886 р.), праць Площанського, Киприяновича та ін. [30, арк. 5-7].

За посередництвом Б. Ольхівського та в результаті його численних експедицій, АГУ впродовж 1931–1934 рр. придбав документи,

книги, стародруки, рукописні книги, гравюри, знімки, літографії та ін. з Клецька (Мінська обл.), з Берестя, понад 2 тисячі документів і матеріалів Більської та Заблудівської церкви і монастиря (1808, 1822–1885). У подальші роки від Ольхівського також надходили річники періодичних видань, наприкінці червня 1937 р. передав до Львова близько 60-ти брошур, в основному віленських. Крім того, Б. Ольхівський періодично надсилав копії документів «в справі унії на Білоруси», які він зробив у бібліотеці Чарторійських у Кракові, Білоруському Музеї (Вільно), описи документів, дотичних до східної церкви з Білоруського наукового товариства.

У квітні 1932 р. Олександр Цинкаловський придбав для АГУ понад 70 документів Більської Миколаївської церкви, у т. ч. стародруки, книги й рукописні книги.

Попри заявлену назву, «Архів історії Унії» комплектували документами не лише релігійної тематики, значний відсоток належав документальній спадщині (як поодинокі документи, так і цілісні архіви) періоду визвольних змагань.

У вересні 1930 р. розпочалося листування Івана Шендрика з Григорієм Степурою (1881–1939), адвокатом, членом української Центральної Ради, власником етнографічно-археологічного музею та архіву історичних документів. Зокрема, було порушено питання «дару-продажу» «кرامу-раритету» Г. Степури, початково оціненою ним у 5 тис. зл. Чи то через високу ціну, чи з інших причин, І. Шендрик полагодження питання закупівлі архіву відделегував безпосередньо до Митрополита, і фактично 7.10.1931 р. справу було полагоджено [44, арк. 26]. Сума після торгів становила дві тис. зл. Сортуючи свій архів для передачі, Г. Степура писав І. Шендрику, що переконаний у тому, що здійснив передачу «суших» скарбів, які посортував і відправив на «адресу ч. 5». Натомість викликав незадоволення І. Шендрика, який написав: «не йде про те, щоб дістати архів сортований і щільно уложений. У нас архивні матеріали розміщуються по фондах, а вже кождий фонд опрацьовується відповідно вимог археографії, але його так би мовити типовість зістається непорушеною. Отже нам потрібно мати Ваш архів в його первообразі, таким саме, як він є у Вас, як лежить у Вашій канцелярії, отже разом з хламом, з його властивою упаковкою, розложенням частей, зв'яззю поодиноких його елементів, з

тою індивідуальністю, яку надали йому Ви. А в цім же архіві лежить також і частина Вас самого, живої людини з своїми властивими уподобаннями, звичками, розумінням, технікою українця доби визвольного зриву, дані діяча одної з найцікавіших сторін нашої історії» [44, арк. 1-2].

Крім поодиноких розрізнених документів та раритетів, особливих архівів, АГУ під свою опіку перебирав «державні архіви». Цікавим та інформаційно насиченим фактами про стан «державних архівів» в еміграції є «довірочний» звіт з поїздки І. Шендрика до Варшави, який отримав Митрополит Андрей Шептицький. Свою поїздку та участь у з'їздах Воєнно-історичного товариства та Рад Українського Центрального Комітету І. Шендрик сумістив і використав для з'ясування питання стану архівів та їх збереження в еміграції. Повідомляв Митрополита про те, що першого в справах «державних архівів» відвідав Воєнного міністра п. генерала Володимира Сальського (1885–1940 — генерал-хорунжий Армії УНР, який з 1924 р. був Військовим міністром уряду УНР в екзилі). Шендрика з В. Сальським поєднували спільна праця і приятельські стосунки. Останнього «віддавна непокоїла» справа збереження архівів, які «знаходяться під великою загрозою». Під час розмови з І. Шендриком він підтримав ідею передати їх у безпечне місце, однак не мав усталеного погляду, як це здійснити на практиці. Сальський схилився до думки про передачу архівів у депозит із тією умовою, щоб представники УНР мали можливість використовувати ці документи, наприклад, для підготовки персональних чи інформаційних довідок. Найелементарніше, що можна було зробити з наявними архівами на першому етапі, — це виїмання документів зі скринь та їх упорядкування. При цій розмові виникло й питання щодо відсутності коштів для їх перевезення. Генерал Сальський обіцяв справу архівів порушити на спеціальній нараді вищих чинників. Наступного дня відбулася зустріч з «п. Президентом Андрієвським, з яким 2,5 години обговорювали й справу архівів, їх переховання на нейтральнім і безпечнім ґрунті аж до повороту уряду до Києва». Як і попередній співрозмовник Шендрика, Андрієвський наполягав на гарантуванні до них «фізичного доступу». Не відкидав думки про те, що Митрополит «цілком захочуть заопікуватися тою справою і зроблять на

свій кошт». Шендрик не міг дати конкретної відповіді, бо словесної заяви Андрієвського на той час було замало. Потрібне було офіційне звернення від уряду. Обговорювали також питання коштів на перевезення архівів, а оскільки бюджет уряду на цьому багато би втратив, то Андрієвський вважав доцільним попередньо обговорити це питання на нараді. При цій розмові було узгоджено ряд практичних питань, зокрема Андрієвський запевнив, що від уряду надішлють листа Митрополитові, і висловив бажання, щоб АГУ забрав «загроженої вогкістю матеріали», які були в НТШ у Львові, повідомивши при цьому, що відповідного листа товариству вже надіслали. Архіви, якими опікувався уряд на чужині, запропонував до Львова перевозити частинами.

Шендрик повідомляв Митрополита і про результати розмови з міністром УНР Р. Смаль-Стоцьким, який запевнив, що особисто зустрінеться з Митрополитом, попередньо надіславши йому коротку нотатку стосовно архівів. На думку Шендрика, «Стоцький був найрухливіша і найенергійніша людина в цілیم уряді і найділовитіша». Також від нього привіз Митрополитові подарунок — «рукописний трифологій».

Після цих зустрічей і розмов Шендрик володів певною інформацією про стан архівів і архівних осередків української політичної еміграції в Польщі: Тарнові, Ченстохові, Каліші, Варшаві, а також у Львові. У цьому ж «довірочному» листі передавав Митрополитові інформацію «з перших вуст» про архіви, зібрані у Тарнові, а це документація всіх міністерств, «у т. ч. військове і Закордонних справ від початку Директорії». Генерал Сальський розповідав, що Військове міністерство має матеріали ще часів Гетьмана і навіть організаційні справи з часів Центральної Ради. Під час розмови Шендрик дізнався, що тарнівські матеріали на початку 1920-х рр. розбирав полковник Садовський, редактор «За державність», коли їх пакували до скринь, і констатував, що «неважних матеріалів там нема, ... буде їх там до 60-80 скриньок». Шендрик повідомляв Шептицькому, що пробував з'ясувати, звідки і в якій кількості має документи Доценка. Сальський відповів, що «свого часу Гол[овний] Отаман потребував мати деякі документи у себе і збирав їх через Доценка, свого бувшого на той час адютанта. Доценка діставав засвідчені відписи, користаючи зі свого становища міг брати й більше, а можей оригінали».

Архівом у Ченстохові, в якому були депоновані матеріали Українського державного банку, майно Експедиції заготовки державних паперів і валюти, ніхто не опікувався. «Грошей там лежить готівкою на суму 20 мільярдів в 204 скринях. Найважливіші матеріали, які треба забезпечити, це матеріали Державного банку. Винесе до 20 скринь. Окрім грошей у Ченстохові переховувалися ще кілька пак дорогого чистого недрукованого грошового паперу». Також В. Сальський вважав, що «перебрати гроші Шептицькому на переховання було б злочином з їх сторони, бо в разі якби влада викрила подібний факт, потягло б це необчислимі напади на Ексцеленцію». Архів у Каліші був під загрозою. Каліську станицю польська влада збиралася ліквідувати. За інформацією полковника Литвиненка, начальника станиці, там є «парудесят скринь документів таборових від початку інтернації. Для історії таборового життя першорядний матеріал. Серед скринь, можливо є й документи деяких військових частин. Матеріали кооперативних установ загинули. Матеріали таборової церкви збереглися». У Варшаві архіви, переважно справи українських місій у Польщі, переховували у приватнім помешканні. Зокрема, там зберігався Архів Українського Центрального Комітету (уряду) — у кімнатці площею 2 кв. м. «За 18 літ назбиралося того матеріалу на 3 стіни». Про архіви Директорії і Канцелярії Головного Отамана — Шендрик не довідався, однак припускав, що вони зберігаються у Тарнові. Щодо депонованого архіву в НТШ — то там мали зберігатися «вибрані важливі документи Воєнного Міністерства». Була інформація, що там переважали статути і картографічні матеріали (В. Дорошенко), Орденовської Ради Залізного Хреста (генерал Загородський).

12 червня 1938 р. Шендрик писав: «У всіх своїх розмовах я ніде не накидався з нашим архівом, нікого не переконував, що саме рятунок є лише у нас, хоч скажу Вашій Ексцеленції, що мене ця справа дуже болить. Молодь, яка працює в Науковому Інституті і та, яка складає оточення Президента, цілком свідомо кінчености зберегти для нації ці державні архіви, в тім напрямі проводить агітацію і робить натиск на сильних мира цього, а рятунок вбачає в особі Вашої Ексцеленції, якого справді щиро і безінтересовно та безкінечно поважає і любить» [55, арк. 190-191].

Згодом у цій самій справі до Каліша був відправлений В. Євтимович. 11 серпня 1938 р. він повідомляв, що привіз від приватних

осіб листування «до історії визвольної боротьби й еміграції, накази, розпорядження тощо 101 арк. скриптів, кілька чисел таборової газети «Запорозьська думка» (1921-22 рр.), 37 чисел газети «Ехо Каліске». Також інформував про стан архіву Кам'янецької спільної Юнацької школи (до 400 «кільо» різних актів, книжок, урядового листування, наказів тощо, які перебували в жахливому стані, та що його треба негайно рятувати). «Виказ видатків на подорож до Каліша у справах архіву: дорожні видатки (залізницею, автобусом, трамвай) пересилка багажа архівних матеріалів з Каліша до Львова) «переховання пачки на львівському двірці за три доби); поручені листи до ген. Сальського, та звичайні листи до підполковника Янова, Сидоренка, Гринченка, сотників Федорівського, Балицького разом становили видатки 65,95 зл.» [45, арк. 55-56]. 13 серпня 1938 р. повідомляв, що повернувся з поїздки, яка вдалася частково. Привіз матеріали, які зібрав у приватних осіб, інші пообіцяли присилати систематично свої приватні збірки. Повідомляв, що має надійти архів Запорізької дивізії, можливо й Херсонської дивізії (від генерала Пузицького). Писав, що архіви «гинуть уже з причин невідповідного приміщення. Вони буквально тліють, бо восени й зимою підмокають, а в літі пересихають, папір крушиться, вицвітає хемічна субстанція шапірографічного письма, словом їх треба рятувати, бо ще через пару літ, коли не приступити до негайної консервації, — розпадуться на порошок». У вересні мав надію, що до АІУ надійде збірка (велика скриня 1,5 × 0,8 × 0,8 м), в якій зібрані стародруки, скрипти, дотичні одного з єпископів Шептицьких [45, арк. 59].

На початку 1939 р. польська влада вирішила ліквідувати Українську станицю в Каліші. Рішенням ген. В. Сальського та Головної управи УЦК управителю І. Литвиненку було наказано евакуювати до Львова військові та станичні архіви та бібліотеки Української станиці в Каліші. Зокрема, йшлося про надсилання таких архівів: військових частин, Правління Станиці, «Товариства допомоги емігрантам з України», «Спілки українських воєнних інвалідів», «Товариства вояків бувшої станичної гімназії», школи, хору, театру та ін. 16 травня 1939 р. І. Литвиненко у листі до директора АІУ І. Шендрика писав, що «є такі справи в архіві, котрі можуть бути використані в часі повстання Української держави отже, в цій

справі прошу мене поінформувати, чи можливо на скринях робити такі написи: “відчинити через стільки то років”, або «відчинити коли повстане Українська Держава»». 11 липня 1939 р. до Львова надійшло повідомлення від І. Литвиненка: «Пересилаю по залізниці п’ятнадцять скринь з різними книжками та справами, що знаходилися в архіві Української станиці в Каліші. До кожної скрині вкладено коротеньку опись справ, що в ту скриню вкладено. Окрім того ще 2 скрині від 6 стр[ілецької] Дивізії, та дві передані генералом Яшніченком. Разом 19 скринь. За пересилку заплачено 282 зл. 81 гр.» [56, арк. 102, 104].

Повернувшись до Львова, директор Шендрик звернувся до НТШ в справі депонованого архіву УНР, який на той час частково знищила волога. Після розмови з колишнім управителем бібліотеки НТШ І. Кревецьким з’ясувалося, що перед тим, як потрапити до НТШ, архів кілька років зберігався у Тарнові, у скринях у звичайній «шопі», а до того — у вагонах. Щоб зберегти архів, уряд УНР вів переговори з представником НТШ проф. др. Мироном Кордубою. 11 червня 1924 р. архів у 24 скринях передали до НТШ як «часовий депозит». Скринь не «отвирано», а було зложено в пивниці на цементній підлозі, бо в бібліотеці не було місця. І. Кревецький, як управитель бібліотеки, звертався практично до всіх голів НТШ (проф. К. Студинського, д-ра В. Левицького, д-ра І. Раковського), щоб для архіву знайти кращі умови зберігання. Кілька разів його переносили в інші приміщення, однак в останніх роках під архів відвели окрему комірку з цементною підлогою і бляшаним дахом. Щоб вберегти архів від знищення, необхідно було відчинити скрині, повиягати, просушити та розмістити всі документи в шафах. Голова НТШ д-р І. Раковський звертався до власників архіву з проханням дозволити це зробити. Та всі його заходи в тій справі не мали успіху. У жовтні 1937 р. Кревецький «зложив управу бібліотеки НТШ», і вже не мав жодного впливу на цю справу, єдине, що зробив, то 3 червня 1939 р. підготував доповідну записку та передав її Б. Барвінському, який тоді працював бібліотекарем «в Ексц[еленції] Митрополита, для влучення її до актів архіву УНР»* [8, арк. 2-2 зв.].

* Зі статті дослідниці М. Чебан можна дізнатися, що плачевний стан цього архіву виявив наддніпрянець Павло Шандрук і був вражений цим.

Комплектування АГУ відбувалося доволі динамічно. Воно залежало від різних обставин, не було рівномірним. У кожного надходження з експедицій, у кожної закупівлі на ринку, антикварних крамницях та в окремих осіб була своя історія. Систематично комплектування АГУ здійснював Митрополит Андрей Шептицький. Більшість закуплених пам'яток одразу потрапляли до Митрополита, деякі з них на певний час він залишав у себе для ознайомлення. Придбаний масив історичних пам'яток систематично фіксував і докладно розписував директор І. Шендрик. У «книгах вступів» переважають записи на кшталт: «Від Ексцеленції (куплено на ринку)», або ж — «(від Ігля)». Але справжнім відкриттям для нас є інформація, що Митрополит від перших днів створення АГУ систематично передавав документи і матеріали, а також книги, стародруки, рукописні книги, періодичні видання, карти і плани, вирізки, фотографії тощо зі свого митрополичого архіву та бібліотеки. Всі надходження від Митрополита директор Шендрик ретельно фіксував у «книгах вступів», однак існують і т. зв. загальні записи — Митрополит передав «2 пачки», «сім пачок» і т. д. Важливо наголосити, що перші надходження до АГУ здійснив саме Митрополит. Загалом від нього надійшло понад 10 тис. одиниць, які директор І. Шендрик детально записував у «книгах вступів» та каталогізував, зазначаючи при цьому їх належність до: «відділу друків», «архіву», «давніх актів». Зокрема, серед перших документів, які надійшли від Митрополита, були: індекси і копії документів стосовно української католицької церкви, що зберігалися у Ватиканському архіві; 12 в'язок відписів з газет та ін. документи, що тематично охоплювали військові справи в Україні 1917 р.; листи і запрошення у кількості 218 одиниць (дві в'язки) до Митрополита; проспекти, рахунки, газети і брошури; проспекти з Канади; «папери і грамоти» о. Мітрата Олександра Бачинського

Питання збереження архіву порушив на одному з чергових засідань Історично-філософської секції 28 грудня 1934 р. М. Андрусак; долю цього архіву обговорювали й на засіданні Виділу НТШ, однак відповідного приміщення не було знайдено. «А тому й пояснення, — пише дослідниця, — що останки архіву УНР, що збереглися від щурів і вогкості приміщено у вибудованій коштом митрополита «Бібліотеці Студіону» [77, с. 204].

(докум. 100, листів 33); рукописи інж. В. Піщанського («техніка древностей живописи (31 карт)»); матеріали Холмсько-Варшавської консисторії; протоколи братства св. Онуфрія; дві «течки» з написами «August II (Пакочі)», 1696–1733 pp.; «Moskalie we Lwowie», 1914–1915 pp.; приватні листи о. М. Білецького, які особисто упорядкував Митрополит (235 листів, 406 карток); антими́нси митрополитів і єпископів (147); книги та ін. Також на початку травня 1929 р. Митрополит передав повернені матеріали, які конфіскував російський уряд під час його арешту. З митрополичої бібліотеки до фонду АГУ надходили книги, друковані джерела тощо. Встановлено, що лише раз Митрополит, передавши до АГУ «Архів Єпископа Йос. Боцяна», з невідомих причин змінив своє рішення та розпорядився передати цей архів Українському Богословському науковому товариству у Львові [53, арк. 1]. Згідно з актом передачі від 8 квітня 1929 р. «“Архів єпископа Йос. Боцяна” (кореспонденція, нотатники, газети, брошури, а також кондоленції, надіслані після смерті єпископа, та картотека — разом 12 течок)» прийняв (16 листопада 1929 р.) о. Йосиф Сліпий, голова Богословського наукового товариства [53, арк. 1, 3].

Загалом результати комплектування АГУ були вражаючими. За десять років інтенсивної роботи, за підрахунками директора І. Шендрика, лише архівалії на 20 грудня 1938 р. становили «¼ міл. док[ументів]» [28, арк. 151]. І. Шендрик концентровано подав інформацію про АГУ. Згідно з нею, архів складався з двох окремих відділів: архів старих актів (до революції 1917 р.) та архів нових актів — від 1917 р. «до часу повстання української держави в майбутньому — період державо-творчих змагань визвольної боротьби». Зокрема, до архіву старих актів належали насамперед акти Унії, які склалися з багатьох фондів — як закритих (повних), так і т. зв. «дефектних» — неповних (за певні періоди): консисторій, семінарій, капітул, деканатів; парохій (понад тисяча), монастирів (понад сто), братств; монастирських і церковних шкіл; копії актів з Рима і Відня, у т. ч. грамоти (королівські, митрополичі, єпископські); царські укази і маніфести; приватні збірки й «архівчики ріжних духовних осіб» (дек. Горбачевича, о. Теодоровича, о. Панасинського, о. Білянського, о. Білецького, єп. Сотера Ортинського та ін.); збірки листувань у копіях: митрополита Льва

Шептицького з Римом, церковних достойників митрополії того часу, єп. Білянського і багатьох інших. Другу групу архіву старих актів становили неповні фонди різних державних і громадських установ: Володимирського магістрату, львівського табулярного уряду, Перемиського магістрату, луцької реальної школи і гімназії, штабу 5-го Сибірського корпусу, царської канцелярії, адвоката Малинівського та ін. Третя група — архіви «розкиданих по цілій території Литви і Руси» родин: Лукомських, Гурських, Сапіг, Ходорковських, Глебовичів, Серактів, Гурчинів, Пикилевичів, Сурвиллів, Коризи, Павловичів, Дов'ятів, Домейків, Сиртовтів, Платушнів, Ковнарських, Войнів, Пакошів, Ржевуцьких, Ільницьких, Семигінювських, Погодинів, Чаплинів, Коморовських, Вітовських, Абтів, Конецпольських, Романовських, Макаревичів, Харлинських, Ширмів і багатьох інших.

До другого відділу (архіву визвольної боротьби) увійшли: архів адвоката Григорія Степури, документи міністерства земельних справ 1918 р.; архіви різних українських установ поч. 1920-х рр., у т. ч. Горожанського комітету; «Просвіти» (володимирська, ковельська, луцька, крем'янецька); збірки: о. декана Бордюговського, Котовича, Волосевича, полк. Євтимовича, Ів. Шендрика та ін.

У своїй довідці І. Шендрик наголошував на необхідності збереження при новостворюваному архівному підрозділі книгозбірні т. зв. «архівної бібліотеки», необхідної для опрацювання такого різноманіття рукописного фонду. «Коли ж застановитися над цими дуже побіжно поданими даними, — писав І. Шендрик, — то очевидно, скільки вимагає опрацювання архіву старих актів інформативного матеріалу, який треба накопичити в архівній бібліотеці. Насамперед треба мати в бібліотеці Історію України. Без історії України Грушевського архівна бібліотека ніяк не може обійтися. Потрібні історичні монографії поодиноких Русей (як напр. Угорської). Далі повинні мати місце джерельні монографії і розвідки з історії України і її частей. Літописи загальні і поодиноких об'єктів (нпр. монастирів), мемуарна література. Розвідки до історії місцевостей (історична географія), подій і особистостей. Основні праці до історії східної, західної і з'єдиненої церков, історії єпархій, біографії церковних і світських діячів, організація і устрій східної і західної церков і їх взаємовідносини в історичному житті» [67, арк. 10, 12].

Шендрик інформував, що в АІУ існував каталог «архівної бібліотеки», хоч поділ був тимчасовим і неостаточним, однак орієнтував у наявних розділах: архівознавча література; друки архівних матеріалів, рукописні книги, енциклопедії, словники, календарі, пам'ятні книги, каталоги, покажчики, шематизми, інформативні видання поодиноких історичних об'єктів (монастирі, церкви, села, міста, провідники); «регуляміни, поучення, правильники, наставлення», інструкції, шкільні програми; статuti, устави, партійні програми; меморіали, меморандуми, пропам'ятні записки, петиції, адреси, листи («промеморії»); постанови, доклади, пам'ятники, журнали, протоколи, звіти з'їздів, конференцій, зібрань, зборів, соборів, конгресів; «послання», пастирські листи; джерельні праці; описи єпархій, біографічні збірники, історичні книги і брошури, в яких в додатках вміщені документи, бібліотеки, музеї, архівні подорожі, українські інституції, матеріали для географії, статистики, списки єпископів, матеріали про монастирі; реляції єпископів, нунційів та ін. [67, арк. 10-13]. На жаль, І. Шендрик не вказав кількісних показників науково-довідкових видань т. зв. «архівної бібліотеки». Достеменно відомо, що Богдан Барвінський з Митрополичих палат до АІУ передав понад дві тисячі книг, які виокремив у процесі упорядкування та інвентаризації книжок із Митрополичого архіву й бібліотеки від листопада 1937 р. до жовтня 1938 р. Зокрема, д-р Б. Барвінський згадував про значну частину книг (близько 2000 т), посорттованих і переданих до АІУ, «яко там належних по змістові» і до бібліотеки «Студіону» [64, арк. 9]. Їх перелік Шендрик подав у «книзі вступу».

Робота Б. Барвінського в Митрополичих палатах була пов'язана з масштабними переміщеннями до новозбудованого приміщення книгозбірні «Студіон» у Львові на вул. П. Скарги, 2б, яке, за задумом Митрополита, мало стати «публічною книгозбірнею на зразок книгозбірень за кордоном» [18, арк. 3, 4, 7]. Митрополит був ініціатором і брав безпосередню участь у процесі реалізації одного зі своїх чергових грандіозних культурницьких заходів — побудови модерного архівно-бібліотечного комплексу книгозбірні «Студіон» і започаткуванні процесу реструктуризації потенційних інтегральних складових книгозбірні «Студіон»: бібліотеки

товариства «Студіон» (голова о. Климентій Шептицький)*, збірок Митрополичого архіву та бібліотеки, «Архіву історії Унії» (директор І. Шендрик). Йшлося насамперед про фундаментальні комплексні зміни щодо злиття в єдине ціле цінних збірок, зосереджених у цих локаціях, формуванню яких упродовж років Митрополит присвячував багато уваги та фінансово забезпечував їх придбання. Відтак передбачалося створення належних умов для їх зберігання у приміщенні сучасного архівно-бібліотечного комплексу й надання можливості їх ефективного використання в наукових цілях.

До передачі збірок АІУ до книгозбірні «Студіон» було заангажовано таких осіб: насамперед Митрополит Андрей Шептицький, директор архіву Іван Шендрик, Богдан Барвінський, Андрій Дзедзик, Роман Зубик і представник Товариства «Студіон» о. Й. Петерс.

Митрополит особисто своїм «урядовим розпорядком» від 20 травня 1938 р., «маючи в найближчих днях передати львівському “Студіону” “Архів Історичної Унії”, який від літ збирав я і який доси приміщений частинно в моїм домі, а частино в митрополичім архіві» розпочав реорганізаційний процес і координував усі подальші кроки щодо переміщень фондів «Архіву історії Унії». Митрополит зобов’язував передачу та приймання архівних документів, т. зв. «архів печатних документів», «літургічних книг», брошур, історичних книг тощо здійснювати на підставі інвентарів, протоколів передач і вносити доповнення до інвентарів та каталогів. Загалом, у «розпорядку» було подано, що архів мав становити цілість із візантійською фаховою бібліотекою «Студіону». Митрополит не був категоричним і сподівався на обмін думками: «Наколи б Панове уважали, що для порядку в архіві й бібліотеці

* Беручи за основу нововиявлені документи і матеріали, є всі підстави ствердити, що Митрополит ключову роль у побудові й окресленні структури Книгозбірні «Студіон» надав однойменному Товариству «Студіон» з осідком у Львові на вулиці Петра Скарги, 2 а, яке очолював брат Митрополита о. ігумен Климентій Шептицький від 4 грудня 1919 р. до 15 квітня 1943 р., останньої письмової згадки про діяльність товариства. Оскільки роль і значення ініціатив Товариства у бібліотечній сфері на сьогодні невідомі, в кінці статті подаємо витяги з архівних документів до історії Товариства «Студіон», які розкривають бібліотечний аспект його діяльності.

треба би змінити, або доповнити в дечім той мій урядовий розпорядок, буду просити о зроблення мені таких пропозицій. Прошу рівно ж о пропозицію щодо нарису правильника для бібліотеки й архіву себто ту часть правильника, яка мусить увійти в урядовий Митрополичий розпорядок» [62, арк. 2-2 зв.].

Безумовно, передача фондів АІУ була надзвичайно складною і відповідальною справою, тому кожен наступний крок учасники цього процесу ретельно обговорювали. Митрополит листом греко-католицького Митрополичого ординаріату від 25 травня 1938 р. за власноручним підписом створив спеціальну комісію для передачі АІУ «львівському “Студіонові”». Членами комісії були: проф. І. Шендрик, д-р Р. Зубик, Г. Дворянин, мгр. А. Дзедзик і Б. Барвінський. Вони збиралися на часті конференції, обговорювали питання, пов’язані з «технікою й порядком передачі й перенесення» згаданого архіву до нового приміщення на вул. Петра Скарги, 26. У результаті директор АІУ І. Шендрик підготував «Проект», який складався з двох частин: «Порядку передачі архіву» і «Загальної схеми акту передачі за окремими колекціями». Обидва ці акти узгодили члени комісії, й у них не було жодних зауважень.

Зокрема, до «Акта передачі Архіву Ексцеленції Митрополита Андрія Шептицького Монашому Чиніві оо. Студитів у Львові» (7 вересня 1938 р.) був розроблений покроковий «Порядок передачі архіву». «А. Передача актів» мала відбуватися за участі членів комісії в означені дні та години. Роботу мали виконувати згідно із записами «книги вступів» та розробленим проектом. З огляду на те, що понад 10.000 документів від перших надходжень було класифіковано і каталоговано (картки), то їх мало бути вписано до т. зв. «передаточних аркушів» за їхньою ж нумерацією. Водночас мав бути здійснений поділ на дві категорії — старих і новітніх актів та занотовано ті фасцикули, в яких містяться акти, писані староруською мовою, для їх пізнішого вилучення і розміщення окремо в новому приміщенні. З огляду на «тісноту робітні», після перегляду достатньої кількості матеріалу його мали відразу перевозити до нового приміщення.

«Б. Передача бібліотеки» мала здійснюватися аналогічно до архівних матеріалів. При цьому кожна книгу окремо вписували до «передаточних аркушів» без титулу (назви), лише з відсиланням

на номер каталожної картки. Картки провізоричного каталогу згодом як документ мали бути долучені до акта передачі. Книги, які не відповідали потребам і призначенню архівної бібліотеки, за окремим списком мали передати до загального книгозбору бібліотеки «Студіону».

Так само на підставі «книг вступу» за загальним числом кожного типу матеріалів мала здійснюватися передача колекцій [64, арк. 6]. Для цього був підготовлений і т. зв. проєкт «Порядку локації перевезених матеріалів», у якому розписували розміщення фондів у 57 кімнатах новозбудованої книгозбірні.

17 липня 1939 р у Львові в Митрополичих палатах відбулася конференція за участі Митрополита Андрея Шептицького, як фундатора архіву і бібліотеки, всч. о. Іоана Петерса, як представника «Студіону», професора І. Шендрика, директора архіву, та співробітника Гр. Дворянина (секретар конференції). Під час дискусії вирішували питання щодо розташування архіву та бібліотеки у новозбудованому приміщенні. Згідно з прийнятим рішенням, т. зв. «Саля А» (партер від вулиці) — призначалася для підручної бібліотеки, в якій мала бути тільки довідкова література (енциклопедії і лексикони), спільна для архіву та бібліотеки; «Саля В» (партер від городу) — призначалася для архівної робітні; «Комірка С» (коло архівної робітні) — для складу нових надходжень; «Комірка Д» (поряд) — дезінфекційна камера, «фоторобітня». Коридор при «викладовій салі» планували переділити іспанською стінкою, яку можна було б легко усувати; «Саля Е» (1-й поверх від вулиці) — призначалася для архіву на сховище; «Саля F» (перший поверх від городу) — приміщення для рентгену; «Саля G» (2-й поверх від вулиці) — на архівне сховище; «Саля «H» (2-й поверх від городу) — для архіву; «Саля «J» (3-й поверх від вулиці) — призначалася на т. зв. «архівбібліотеку», йшлося про: а) всі друковані акти й археографічні видання, б) відомості й урядові видання єпархій; в) закони, права і статути, «та взагалі все те, що можна уважати за документ»; г) архівістику — архівні і технічні відомості (описи архівів, документів, реєстри тощо).

Узгоджувалися й питання стосовно самої бібліотеки. До «Студіону» мали належати: описи країв, міст, поодиноких історичних об'єктів, життєписи осіб і дотичний інформативний матеріал.

У бібліотеці планували помістити також Богослужбові книги, зробивши перед тим каталог для вписів, які мають історичну вартість, а також рукописні книги, шематизми, календарі, історичні й унійні книжки і т. д. Книжки, в яких зацитований один або кілька документів, передати до «Студіону», підготувавши перед тим окремих каталог цих документів. Дублети планували помістити на 5-му поверсі окремо. «Саля «І» (3-й поверх від городу) і «сали KLMN» (4-й і 5-й поверхи) призначалися для бібліотеки. Обговорювали також питання бібліотечно-архівного обладнання (шаф, стелажів і т. п.), зокрема лакування полиць у залі «К» здійснити «якнайскорше, щоб добре просохли, бо за місяць будуть потрібні для уставлення порядкових книжок» [67, арк. 1-2]. Наприклад, щодо робочих кабінетів віднайдені конкретні дані, які свідчать, що їх розміщення було передбачено ще під час підготовки плану будови (приміщення від двору). Передбачалося й умеблювання: великий стіл для упорядкування документів, два столики під друкарські машинки, два бюрка, металева шафа (на той час готова), дві канцелярські шафи для приладдя та поточних справ, передавання опрацьовуваних матеріалів і т. д. (готові), п'ять крісел з плетінками, з них два з підлокітниками; полиці для нових надходжень (готові), вішак і смітлярка; у сховищі мав бути столик, два крісла з плетінками і підлокітниками, з одягу — три робочі плащі. У першому і другому сховищах другого поверху все ще бракувало 46 архівних повних полиць і 11 половинних, треба було доробити ще 63 книжкових полиць [67, арк. 4]. Узгоджували також питання підготовки каталогів бібліотечних друків (інвентарний, алфавітний, тематичний), написання самих карток, написання заголовків тощо [67, арк. 7-8].

До листопада 1938 р. на першому поверсі новозбудованого будинку вже розміщувався шпиталь. На другий поверх була перенесена бібліотека АІУ, проте через вологу її довелося перемістити на п'ятий поверх. На прохання Митрополита співробітники АІУ (І. Шендрик, О. Цинкаловський та ін.) у супроводі о. Й. Петерса здійснили огляд усіх приміщень новобудови та констатували, що всі вони (від партеру до останнього, п'ятого, поверху) в належному стані. Хоча були певні недоліки: надмірна вологість, відсутність доступу повітря, неналежне провітрювання підвалу та шаф «для першої кімнати Архіву» [64, арк. 10].

16 листопада 1938 р. Митрополит дав доручення Б. Барвінському ще раз перевірити стан будинку і повідомити, чи можливо перенести у приміщення архів. Б. Барвінський разом з професором Шендриком, О. Цинкаловським і о. Й. Петерсом оглянули всю будівлю від «підземелля аж до п'ятого поверху», перевіряючи стан кожного приміщення. Зауваживши вогкість і інші незначні недоробки у вхідному приміщенні, порт'єрні та ін., приміщення, призначене для архіву, вважав «пригожим». Зазначив, що всі наступні поверхи також сухі, зокрема й п'ятий поверх, куди вже було перенесено попліснявілі книжки з архіву з другого поверху. Там вони висохли, а «на хребтах остали сліди плісняви» [64, арк. 10-11].

Крім організаційних документів про реструктуризацію усіх трьох локацій — інтегральних складових: бібліотеки Товариства, митрополичих бібліотеки й архіву та АІУ — та переміщення їх фондів, виявлено документи приватного характеру, зокрема записку Богдана Барвінського до І. Шендрика від 8 серпня 1938 р. У ній Б. Барвінський з жалем писав, що надалі працює в Митрополичих палатах і не хоче цю роботу переривати, але «не дістав у тому згляді ніякого поручення від Ексселенції». Його турбувало невизначене становище: «щось загадочного діється з моєю справою. Ніхто нічого не каже, чи я маю далі працювати чи ні». Також невчасно виплачували заробітну плату. З огляду на вік (59-й рік), становище в науковому світі та «з оглядку на свою щирю працю, без ніякого помічника, вложено у упорядкування тих старих книжок в Палаті, закурених порохами, перемішаних та порозкидуваних по всіх закутинах, поправлюваних недотепно несумлінним “палітурником”, працю, яку я виконував в зимі в недобре отопленому сальоні, вечером при малім освітленні, а літом серед жару, вивалений від стіп до голови, з якої спливав брудний піт від книжкового пороху, праця, яка доволі далася в знаки моїм крижам і пальцям, порізаним шнурками від в'язання книжок, які я разом зі службою і студитами двигав опісля до авта — я не заслужив собі на те, щоби так зі мною поступлено». Хоч і писав, що «серце мое дуже наболіле жалем!», однак надалі працював над каталогізацією та підготовкою до передачі старих друків [52, арк. 53-53 зв.]; за дорученням Митрополита сортував кілька тисяч томів з бібліотеки генерала Вонляр-Лярського, які також передав до книгозбірні

«Студіон». Упродовж травня переносив і книжки зі старого будинку до нового та розставляв їх у шафи [64, арк. 9]. Цей факт було зафіксовано у монастирській хроніці: 11 травня 1938 р. — «прийшов др. Барвінський бібліотекар-спеціаліст. Починають переносити до нового дому книжки» [34; 75, арк. 89], 13 травня 1938 р. — «цілий день браття переносять книжки» [75, арк. 89 зв.], 18 травня — «з палати митрополита до полудня повозили митрополитовим автом книжки до нашої бібліотеки» [75, арк. 89 зв.]; 4 червня 1938 р. — до нового дому дальше переносять книжки, а на дворі дальше будують паркан» [75, арк. 90 зв.]. Щодо переміщень АІУ інформації менше, зокрема зберігся акт, що 5 серпня 1939 р. ієромонах Петерс до книгозбірні «Студіону» прийняв з бібліотеки АІУ від І. Шендрика, директора, та Г. Дворянина, співробітника АІУ, журнали у кількості 89 найменувань, у т. ч. річники «Листка почаївського», «Старина русская», «Въестник исторической» та ін. [38; 71, арк. 55, 59-59 зв.]. І. Шендрик цю передачу зафіксував і в «книзі вступів». Хоч і не виявлено інших т. зв. «передаточних» актів, однак переміщення фондів тривало. 25 квітня 1939 р. Шендрик повідомив Митрополита: «два авта матеріалів я уже перевіз. Лишилися скрині, які на авті перевезти не можна» [13, арк. 30]. Після оглядин цих скринь українська транспортна контора «Гарма» за перевезення зажадала, як писав Шендрик, «страшно піднесену» ціну (100 зл.), бо ж «Юр є добра фірма». І. Шендрика цікавила думка Митрополита про максимальну ціну перевезення, і він був готовий торгуватися. Запитував Митрополита «Де і на яким поверсі стоятиме монастирська шафа і та деревляна?». Зрештою було вирішено (13 липня 1939 р.) вогнетривку металеву шафу і дві дерев'яні помістити в «робітні» [14, арк. 53].

Водночас (від листопада 1937 р. фактично до квітня 1939 р.) з великомасштабними переміщеннями до Книгозбірні «Студіон» офіційно був набраний тимчасовий штат працівників, які обходилися церкві приблизно 100 злотих сплати податку місячно. Згідно з т. зв. «Платничою листом», всі працівники були світськими особами, більшість з них — науковці, які активно комплектували фонди (у т. ч. виїжджали в експедиції), частина з них працювала над виявленням документів до історії Унії в архівах Львова, а Шендрик, Барвінський і Дворянин були активно заангажовані в

процес реструктуризації. До штатних бібліотекарів були зачислені: д-р Богдан Барвінський, д-р Роман Зубик, д-р Теофіль Глушкевич, д-р Микола Андрусак, Віктор Андрієвський, у березні 1938 р. приєднався Вартоломій Євтимович, у грудні 1938 р. — Андрій Дзедзик; Василь Дядинок — від листопада 1937 до жовтня 1938 р. включно. У штаті архівістів були — І. Шендрик, Г. Дворянин, о. д-р О. Стасюк, О. Цинкаловський. Щотри місяці «службовики» архіву і бібліотеки перебували у непевному становищі, оскільки їх подальше працевлаштування залежало від того, чи Митрополит продовжить термін праці. Збереглися копії повідомлень від 28 лютого 1939 р. за підписом «повновласника Митрополита Андрея гр. Шептицького» Ол. Ковальського: «З доручення Їх Високопреосвященства Митрополита вивідаю Вам в імені Митрополита Андрея гр. Шептицького працю в Митрополічій архіві у Львові на день 31 травня 1939 р». Очевидно, що процедура була не з приємних. Збереглися записки, які це підтверджують. «Відносно вивідження урядникам архіву, то вони були взагалі прийняті на 3 місяці. Отже думаю, — писав Ол. Ковальський, — може вже $\frac{1}{3}$ відпустити, хиба, що не будуть скаржити». Обговорювалося й питання, в якій формі «вивісти усно чи письменно, та чи Центральна Адміністрація може вивісти, хоч їх не ангажувала». Фактично, крім І. Шендрика та Г. Дворянина, які надалі залишалися працювати, одержання таких повідомлень підтвердили: М. Андрусак, В. Андрієвський, Б. Барвінський, Т. Глушкевич, Р. Зубик, В. Пелех, А. Дзедзик, а ще Олександр Цинкаловський з Варшави [73, арк. 18-24, 27].

Та без працівників Книгозбірня «Студіон» не залишилася. Нововиявлений документ від 19 жовтня 1939 р. демонструє поіменний список працівників і несподіваний поворот щодо підпорядкування книгозбірні. Так, на запит, що надійшов до управи Бібліотеки-Архіву Митрополита А. Шептицького з Відділу народної освіти при Тимчасовому управлінні по колишньому Львівському воєводству (Тимчасове управління позашкільної освіти), на 14 жовтня 1939 р. з поміткою «вислано о год. 17.25», зазначалося: «назва — “Студіон”, підпорядкування — НТШ, власність — “Студіон”, кількість томів “до 40.000”, переважно російська, українська, церковно-слов’янська, грецька, латинська, французька, німецька, єврейська, англійська і ін.».

Згідно із заповненою анкетною, у «Студіоні» працювало вісім «безпартійних» працівників: «Завідувач бібліотеки Роман Михайлович Хомин (05.01.1907, Піддністрияни, адреса: Львів, вул. Чернеча Гора); директор архіву — Іван Захарієвич Шендрик, (1879 р. н., Київ, проживав Потоцького, 14), бібліотекар — Володимир Євстахіївч Котович (1914 р. н., Рід, адреса: Львів, вул. Петра Скарги, 2б; помічник архіваря — Григорій Петрович Дворянин (1899 р. н., Убинь, Львів, П. Скарги, 2б; Відділ єврейський — Іван Онуфрієвич Котів (1910 р. н., Літиня, адреса, пл. св. Юра, 5; українік — Осип (Ювеналій, Лужок) Павлович Мокрицький (1911 р. н., Хлопівці, П. Скарги, 2б; історія церковна — Іван (Іпполіт) Павлович Бенькалович (1910 р. н., Плаве, П. Скарги, 2б; відділ російський — Петро Йосифович Комунецький (1914 р. н., Райча, П. Скарги, 2б. Керуючий — Петро Стерпак» [67, арк. 9-9 зв.].

Можна припустити, що це був вимушений крок. Під загрозою нових реалій советської окупації в такий спосіб намагалися оберегти від небезпек втрати «національного добра» книгозбірні «Студіон». Можливо, це пересторога д-ра Б. Барвінського, який ще 25 вересня 1938 р. рекомендував питання підпорядкування книгозбірні вирішити за участі фахових (компетентних) юристів: «Річ в тому, що коли ворожий наїзд загрожує загалом усім архівам і бібліотекам, без огляду на те, чи вони прилюдні чи приватні, світські чи духовні, церковні чи приватні, церковні чи монастирські, то і без ворожого наїзду грозить небезпека церковним і монастирським бібліотекам і архівам в разі зміни форм державної управи. В разі напр. розділу Держави і Церкви. Тоді певно державна влада посягнула би, без сумніву, по ті безцінні архівально-бібліотечні скарби, нагромаджені приватним сумптом їх Ексцеленції. Ще раз застерігаюся, щодо цього, що не маю права вмішуватися у справи, підлягаючі виключно децизії їх Ексцеленції, а коли подаю тут мою особисту неміродатну думку, то чиню це із повної широти для добра ново повстаючої культурно-національної твердині» [64, арк. 8.].

Однак підпорядкування книгозбірні «Студіон» НТШ у Львові не вплинуло на подальший хід подій. Книгозбірня «Студіон» стала однією з шести найбільших книгозбірень Львова і була націоналізована, а її фонди, і рукописні і книжкові, у т. ч. періодичні видання, картографія тощо, передані, згідно з актом передачі від

10, 12 лютого 1940 р., до новоствореної Львівської філії Бібліотеки АН УРСР. У протоколі передачі книгозбірні «Студіону», за участі членів комісії*, що був єдиним документом, який засвідчував наявність фондів та бібліотечного устаткування у новоствореній (реструктуризованій) книгозбірні «Студіон», констатовано, що до системи Академії наук було передано фактично два приміщення: перше — старе, на вул. Скарги, 2а, друге — нове на вул. Скарги 2б, побудоване заходом Митрополита А. Шептицького. «Новий будинок під кожним оглядом відповідає модерним вимогам техніки у відношенні до схоронищ книг. Має залізні двері, залізні полиці, електричне освітлення, центральне ogrівання, підлоги залізно-бетонові та внутрішню вінду, що лучить усі поверхи**. В новому будинку бібліотека займає 10 кімнат (Крім цього 5 бібліотечних кімнат заняла Робітничка Клиніка на свої потреби і одну велику кімнату переробила на три менші). У старому будинку займає бібліотека одну велику салю і коридор. Ключі до всіх кімнат є у керівника бібліотеки Романа Хомина» [58, арк. 45-49].

Щодо фондів, які увійшли до складу Львівської філії бібліотеки Академії наук, то, згідно з протоколом, книгозбірня «Студіон», тоді вже «бувша», не мала інвентарних книг, зате мала іменний («алфавет») картковий каталог у п'яти шухлядах, нанизаний на металеві прутки. Картковий каталог, латинкою і кирилицею, як зазначено у протоколі, був доведений до числа 5353. Усіх книжок — приблизно 60000 томів. Як було зафіксовано, книжки лежать на полицях, але незінвентаризовані і невпорядковані ані теж нема поділу на рукописи, стародруки, книжки, мапи і часописи. Лише в двох кімнатах на третьому поверсі книги є впорядковані на такі предметові відділи: Україніка, Руссіка, загальна історія, історія сходу, історія церкви і літургічні книги». Характерною ознакою «Студіону» вказувалася «окремішність». На відміну від

* Членами комісії установи були: т. в. обов'язків директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Яків Зайкин, доктор Стефан Інглот — у той час керівник рукописного відділу (польський сектор), Іван Боднар — завідувач відділу комплектування та Ярослав Чума — заступник завідувача відділу комплектування бібліотеки.

** Там члени комісії побачили й одну «машину електричну до чищення від пороху».

фондів інших львівських книгозбірень, це переважання книг релігійного характеру, зокрема візантиністики («У Львові не має більшої і повнійшої збірки книг по тому питанні»). Про архівну частину члени комісії залишили доволі скупу інформацію. «У бібліотеці знаходиться історичний і митрополичий архів, який запечатала держ[авна] Влада (др. Зубик) у грудні 1939 року. Цей архів має приблизно 10.000 фасцикулів і творить з бібліотекою одну цілість» [58, с. 45]. Були зафіксовані депозити: Митрополита А. Шептицького, який «міститься на третьому і четвертому поверсі нового будинку разом з книгами “Студіону”». Книжки з цього депозиту пізнати по тому, що на кожній книжці є печатка або екслібрис, або одно і друге, або власноручний підпис митрополита. Як подають бібліотекарі, цей депозит має яких 2-3 тисячі томів»; Катрі Гриневич, ймовірно, йшлося про наклад її видань «в числі около 5000 примірників», — «Шестикрилець» і «Шеломи на сонці»; а також депозити теологічного змісту: Миколи Лади (3000 томів) і Петра Хомина (біля 1500 томів); близько 200 т. правничого змісту Адольфа Червінського (1852–1937), президента Апеляційного суду у Львові (1912–1929), а також «архів господарчий дібр Перегінська» (який увійшов до складу АІУ в середині 1930-х рр.) [58, с. 46].

Подальший перебіг подій висвітлений у низці наукових розвідок, над яким недоцільно зупинятися окремо [35; 37], проте, за результатами нашого дослідження, виникають певні застереження стосовно правдивості фіксації цифрових показників книгозбірні «Студіон» у згаданому акті передачі фондів. Зокрема, що стосується архіву, який на момент передачі 17 жовтня 1939 р. був опечатаний — «замкнено архіви» [10, арк. 39], хоч є інформація про 15 жовтня, але ці розбіжності несуттєві, оскільки у протоколі кількість рукописного фонду — 10 тис. На нашу думку, ця цифра стосується лише каталогізованої частини рукописів АІУ, власне тих 10 тисяч, які першими передав Митрополит і каталогізував І. Шендрик у 1929 р. Натомість цифра у ¼ мільйона архівних документів [28, арк. 151], яку вивів І. Шендрик, залишилася втаємниченою під словом «депозит» (див. для порівняння фіксацію архівного фонду книгозбірень у протоколах передач Наукового товариства ім. Шевченка (створене 1893 р.) з фондом понад 200 тисяч одиниць

зберігання [58, с. 105]; «Народного дому» (заснований 1849 р.) з фондом близько 150 тис. одиниць зберігання та ін.) [58, с. 106]. Також математичні підрахунки варто застосувати і до бібліотечної частини книгозбірні. Хоч і існують різні подання — і 40 [67, арк. 9-9 зв.], і 60 тис. [58, с. 45] книжкового фонду, вони також сумнівні, бо через декілька років з'являється цифра 150 тис. Якщо ж взяти за основу середню цифру — 60 тис., то можна вивести кількість книжково фонду АІУ, яку так і не вдалося встановити у нашій розвідці. Зокрема, дані про те, що товариство «Студіон» на час передачі його фондів до Книгозбірні «Студіон» володіло 20-тисячним фондом [18, арк. 15], а з митрополичої бібліотеки Б. Барвінський зафіксував передачу понад 5 тис. [20; 62, арк. 3-4 зв.], то кількість книг, переданих з АІУ, могла становити не менше як 30 тис. Наша вступна історична розвідка, яка мала б поставити крапки над «і», вказує на необхідність продовження вивчення цієї проблеми. Насамперед йдеться про здійснення реконструкції фонду (і архівного, і книжкового) однієї з найбільших інтегральних складових книгозбірні «Студіон» — «Архіву історії Унії», щоб джерельно підтвердити не лише кількісні показники, а й розкрити у всій повноті роль, значення і внесок Митрополита Андрея Шептицького у збереження та охорону національних пам'яток.

Внесок Митрополита Андрея Шептицького в збереження історико-культурної спадщини в ділянці архівістики та бібліотечної справи має надзвичайне значення. Увійшовши в історію України як релігійний лідер, ставши безумовним авторитетом за життя, попри своє покликання душпастиря, багато років присвятив збереженню пам'яток національної культури. Упродовж 1901–1944-го, років митрополичої каденції, Андрей Шептицький всі свої задуми і культурні ініціативи в ділянці архівістики, бібліотечної справи та музейництва здійснював систематично, послідовно і концептуально. Якщо глянути з перспективи років, то все, що зробив Митрополит Андрей Шептицький, під силу лише потужним державним інституціям: організаційно-господарські заходи, пошук у придбання земельних ділянок, зведення нових будівель, їх утримання, створення та організаційне оформлення інституцій-установ, підбір кваліфікованих, відданих справі співробітників, організація експедицій у пошуках та закупівлі історичних пам'яток, комплектування музейних, архівних і бібліотечних збірок, створення

умов для їх належного збереження, опрацювання, їх популяризація та вкладення у все це колосальних коштів. Своє бачення та перспективу, що відкривається перед українською нацією, яка збереже сліди минувшини, знатиме своє історичне коріння, залишив у пастирських посланнях, публікаціях, офіційному та приватному листуванні. З думкою про майбутнє послідовно, крок за кроком, здійснював ряд конкретних заходів та поступово творив потужний єдиний культурницький простір. Конкретними діями упродовж свого життя зводив могутню імперію церковних і світських пам'яток культури національного значення.

Додаток

Витяги з архівних документів до історії товариства «Студіон»: бібліотечний аспект

Історія товариства «Студіон» у Львові (1918–1943) та його роль у розвитку духовно-релігійного життя на сьогодні не досліджені. Беручи за основу нововиявлені документи і матеріали в архівах та бібліотеках м. Львова, є всі підстави стверджувати, що Митрополит ключову роль у побудові та окресленні структури Книгозбірні «Студіон» надав одноіменному товариству «Студіон». Фактично Товариство виконувало роль харитативно-релігійного координатора та фінансово-господарського центру для монаших студитських домівок-обителей. Головним здобутком товариства «Студіон» було виведення студитів з духовної самоізоляції. Під керівництвом о. ігумена Климентія Шептицького Товариство стало мобільним і динамічним центром культурного життя і релігійної духовності. З монастирської спільноти Товариство готувало фахівців з різних галузей, зокрема бібліотечної й архівної справи під керівництвом директорів «Архіву історії Унії» Івана Шендрика та «Національного музею» Іларіона Свенціцького.

Офіційно статут товариства «Студіон», з осідком у Львові на вулиці Петра Скарги, 2 а, затвердив Ц.К. Намісництва рішенням від 17 червня 1918 р. ч. 92132/ХІІІ 1351 [74, арк. 28].

Витяг зі Статуту товариства «Студіон» у Львові

«І. Назва товариства, осідок, ціль і круг ділання.

Арт. 1. Товариство називається «Студіон» і має осідок у місті Львові.

Арт. 2. Ціль Товариства: плекати і розвивати духове, релігійне і харитативне життя через подавання членам всестороннього образования, так теоретичного як і практичного.

Арт. 3. До сеї цілі мають вести:

- а) уділювання фаховими силами приватної науки у всіх областях знання та подавання практичної науки з області рільництва та ремесла;
- б) ведення та удержування бурс молодіжи шкільної мужеського пола;
- в) спільна праця в заведеннях Товариства, а разом взаїмне співділання в душі моральнім;
- г) удержування читалень, бібліотек, удержування викладів, практичних вправ, ведення варстатів та видавання морально-релігійних книжок і часописей;
- д) основування Філій в краю».

Статут українського релігійного товарищества «Студион», 1928–1933 рр. // ДАЛО. Ф. 282: Українское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 1. Оригінал, машинопис.

Згідно зі статутом, Раду і Контрольну Комісію Товариства обирали що шість років. З огляду на приїжджих членів Товариства, засідання Ради та Загальні збори відбувалися, переважно, в один і той самий день. Перші Загальні збори відбулися 4 грудня 1919 р. в Митрополітичій палатах (Св. Юра, ч. 5) у присутності Митрополита Андрея Шептицького [66, арк. 2-3]. За весь період діяльності товариства «Студион» — від 4 грудня 1919 р до 15 квітня 1943 р., останньої письмової згадки про діяльність Товариства, — незмінним його головою був о. ігумен Климентій Шептицький, рідний брат Митрополита. Засідання Ради і Загальні збори відбувалися: 1919 р. (5 грудня), 1920 р. (3 січня, 8 березня, 15 лютого, 16 і 19 липня); 1921 р. (23 і 25 січня); 1924 р. (26 і 27 лютого, 27 лютого — засідання Надзірної Ради кооперативи і Загальні збори); 1927 р. (7 і 9 лютого); 1928 р. — (20 і 21 лютого); 1929 р. (8 лютого); 1931 р. (19 лютого); 1932 р. (30 і 31 грудня); 1934 (26 і 27 грудня); 1936 р. (28 грудня Загальні збори); 1938 р. (15 квітня); 1941 р. (21 серпня Загальні збори; 25 серпня — засідання Ради); 1943 р. (15 квітня — засідання Ради). Заплановані Загальні збори на 29 квітня 1943 р. уже не відбулися.

До Товариства належали звичайні і надзвичайні члени, зокрема монахи монастиря св. Йосафата, а також монастирів: Св. Успенська Лавра в Уневі, Св. Йоанська Лавра у Львові на Личакові, св. Йоана Хрестителя в Зарваніці та ін.; представники духовенства (о. крилошанин Алексій Пясецький, о. Іван Бучко, о. Омелян Горчинський, о. Петро Задворняк, о. др. Мирон Горникевич, о. крилошанин Леонтій Куницький і о. Павло Демчук та ін), світські особи: радники (Володимир Іванець, Володимир Мриглоцький; дир. Роман Левицький), адвокати (др. Євген Гвоздецький,

др. Володимир Лициняк); інженери (Олександр Пежанський, Андрій Мельник). У 1921 р. до членів Товариства були прийняті й редемптористи (о. візитатор Йосиф Скрейверс (бельгієць), о. Яків Дебур, о. Маврикій Вондемале, о. Людвик Ванбанзенкінкель, Ахиль Бульс, Освальд Децттер, о. Ришард Костенабль).

1936 р. Список членів товариства «Студіон» у Львові

1. « Їх Ексц. ВПреосвящений Митрополит Андрей Шептицький
2. о. Климентій Шептицький
3. крил. о. Алексій Пясецький +
4. крил. о. Леонтій Куницький
5. о. др. Мирон Горникевич
6. о. Павло Демчук ЧСВВ
7. о. Омелян Горчинський
8. Преосв. Іван Бучко
9. о. Петро Задворняк
10. п. др. Євген Гвоздецький
11. п. Матей Марцін
12. п. Іларіон Денещук
13. о. Нікон Цюсяк
14. о. Йосафат Ковальчук
15. о. Андрей Абрагамович
16. о. Никифор Дубина +
17. п. Мирон Деренюк
18. п. Юстин Потюк
19. п. Павло Погорілець
20. п. Григорій Кондратович
21. п. Андрей Якимів
22. о. Михайло Сивенький
23. о. Дмитро Йосифович
24. о. Петро Казанівський
25. о. Іляріон Панківський
26. крил. о. Александер Ковальський
27. о. Евзевій Бачинський
28. о. Александер Яримович
29. о. проф. Йосиф Скрейверс Ч Ізб.
30. о. Яків Дебур Ч Ізб.
31. о. Маврикій Вондемале Ч Ізб.
32. о. Людвик Ванбанзенкінкель Ч Ізб.
33. о. Ахиль Бульс Ч Ізб.

34. о. Освальд Деціггер Ч Ізб.
35. о. Ришард Костенабль Ч Ізб.
36. о. кан. Василь Лициняк
37. о. Зенон Каленюк
38. о. Александр Маціович
39. о. Йосиф Шестюк
40. о. Теофан Шевага
41. Меланій Пристанський
42. Георгій Олійник
43. Венямин Левандівський
44. Януарій Федюк +
45. Макарій Лисак
46. Василь Терлецький
47. Василь Демків
48. Онисим Хавалко
49. Теодозій Цибрівський
50. Симеон Харів
51. Кипріян Шульган
52. Висаріон Лепкий
53. Єроним Мостовий
54. Панько Дуда
55. Ісаія Шийка
56. Юліян Жовтанецький
57. Йоаким Федів
58. п. Ярослав Горалевич
59. Methodий Наконечний
60. Варлаам Білинець
61. Даниїл Тимчина
62. Спиридон Киван
63. о. Іраклій Ісайчук
64. Нікодим Стецура
65. Плятон Будзінський
66. Фільотей Коць прийн. 19.2.1928
67. Гелазій Семенюк
68. Домінік Шельон г
69. Стефан Савицький прин. 19.II.1931
70. Михаїл Подільський
71. Теодор Остапчук
72. Михаїл Пигель
73. Володимир Вовчик

74. Николай Яськів
75. радн. Володимир Мри глоцький +
76. др. Володимир Лициняк прин. 19.II.1931
77. о. Др. Крилошанин Василь Лаба
78. о. совітник Волод. Домет Садовський
79. о. совітник Михайло Лада, прин. 20.XII.1932
80. дир. Роман Левицький
81. Тимотей Теодор Яськів
82. Йосиф Дубик
83. Теодор Яцишин
84. Василь Сичак
85. Мартин Михайло Цікайло
86. о. Августин Жидово, прин. 26.XII.1934
87. о. дякон Вартоломей Григорчук
88. Мартин Мартинюк
89. Іпполіт Бенькалович
90. Самуїл Деркач
91. Ювеналій Мокрицький
92. Геронній Лях
93. Віктор Гарасимів
94. Сергій Стриганик
95. Мартиніян Дорош
96. Атаназій Кольбенко
97. Інженер Олександр Пежанський, прин. 28/12 1936
98. о. Володимир Грицай
99. о. Леонтій Дяків
100. о. Дамян Мариняк
101. Володимир Поборейко
102. Михаїл Шмагло
103. Григорій Мах
104. п. інженер Андрей Мельник, принят 15/4. 1938
105. ером. Йоан Йосиф Петерс
106. о. совітник Семчишин Дмитро
107. о канцлер Ніколай Голянт
108. п. радн. Казимир Вонторський
109. схм. Севастіян Стефан Бень
110. Антін Бенкалович
111. Яків Нагірняк
112. Модест Ворончак
113. Нікифор Кравчук

114. ером. Рафаїл Роман Хомин
115. схим Марко Михаїл Стек
116. ером. Тимотей Процюк
117. мн. Ніколай Дейнега
118. схм. Всеволод Лъещишин
119. о. Іван Котів
120. радн. Іванець Володимир
121. о. Омелян Годзевич
122. ером. Гедеон Сироїд
123. Юрій Іван Макар».

Список членов религиозного товарищества «Студион» во Львове, 1936 г. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 18. Арк. 1-4. Оригинал, рукопис.

Бібліотечне питання не раз обговорювали на чергових засіданнях Ради та Загальних зборах товариства «Студіон», що було фіксовано у протоколах Товариства.

28 грудня 1936 р. Витяг з протоколу Загальних зборів товариства «Студіон» з інформацією для членів товариства о. ігумена Климентія Шептицького про будівництво нового приміщення книгозбірні та окреслені завдання перед студитами

«В 1937 р. буде Товариство мати змогу здійснити знова нову ціль, а то при помочі св. Йосифатового Монастиря при вул П. Скарги у Львові, де саме будується окремих будинок на приміщення великої бібліотеки і унійного архіву — для загального наукового ужитку. Ця інституція в головній мірі завдячує своє повстання починам і помочі Основника нашого Товариства Ексцеленції Митрополитові Кир Андрееві. Членам Товариства мешкаючим при вул. Петра Скарги прийдеться бути сторожами і управителями бібліотеки і архіву».

Протоколы общих собраний и заседаний религиозного товарищества «Студион» во Львове за 1919-1941 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 36-36 зв. Оригинал, рукопис.

15 квітня 1938 р. на засіданні Ради у помешканні преосв. Кир. Івана Бучка Климентій Шептицький представив план побудови бібліотеки й

архіву «на ґрунті» Товариства на вул. П. Скарги, 26. Після дискусії були ухвалені рішення для обговорення на Загальних зборах Товариства.

15 квітня 1938 р. Витяг з протоколу засідання Ради товариства «Студіон» про прийнятті рішення в справі книгозбірні «Студіон»

«Рада стверджує, що: В[исоко]Преосв[ященний] Митрополит Андрей Шептицький дав почин, основу і матеріальну підставу для основи Інституту, Бібліотеки і Архіву Унії у Львові. У висліді цих заходів В[исоко]Преосв[ященного] Митрополита побудовано упродовж 1937 р. у Львові при вул. П. Скарги, 26. на реальности Т[оварист]ва «Студіон» 3-зг[ля]дно] 5 поверховий будинок. Т[оварист]во Студіон у Львові, узяючи вповні свої зобов'язання за заходи і вклади, вище стверджені, признає за згодою Їх Ексц[еленції] В[исоко]Преосв[ященного] о. Митрополита вище згаданий будинок по вічні часи для цілий і на приміщення інституту, бібліотеки і архіву Унії».

*Протоколи обцих собраний и заседаний
религиозного товарищества «Студион»
во Львовѣ за 1919-1941 гг. // ДАЛО. Ф. 282:
Украинское товарищество «Студион» во
Львовѣ. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 39-39 зв. Ори-
гинал, рукопис.*

Взявши за основу рішення Ради, члени товариства «Студіон» в той самий день обговорили питання бібліотечної справи на Загальних зборах і прийняли аналогічні рішення Ради лише з ширшим розглядом юридичних аспектів та фінансових зобов'язань.

15 квітня 1938 р. Витяг з протоколу Загальних зборів товариства «Студіон» щодо книгозбірні «Студіон»

«В реальности Товариства при вул. П. Скарги через вибудовання окремого дому нової бібліотеки, де матиме приміщення архів Унії буде зреалізована одна з цілей Т[оварист]ва предвижена в арт[икулі] 3 статута, а саме — бібліотека. Справі того нового дому, а саме з юридичної точки погляду буде присвячена окрема черга дневного порядку Зборів. о. голова згадує, що при будові нового дому при вул. Петра Скарги львівський магістрат зажадав великих розмірів того дому так, щоб вирівнювався з фронтом будучої ново збудованої «Народної Лічниці»; через те в новім просторім домі, крім приміщення бібліотеки і архіву Унії буде можливість для Тов[ариств]а на видавничу працю і научні виклади, що теж лежить в обсязі завдань Тов[ариств]а. Розважане є теж питання, чи не дасться ужити частини старого дому при вул. Петра Скарги на цілі

санітарні через що і харитативна праця «Студіону» розвинулася би і була би основа економічного урядження дому трохи сильніша... З черги др. Володимир Лициняк реферує справу нового будинку бібліотеки і унійного архіву, що його побудовано на ґрунті Тов[ариств]а при вул. П. Скарги ч. 26 та відчитує пропозиції Ради Тов[ариств]а ухвалені а саме:

1. Тов[арист]во «Студіон» у Львові приймає до відома, що Монастир св. Успенська Лавра Студ[итського] Уставу в Уневі вибудувала на парцелі ґрунт ч. кат. 3875/1, входячий у склад гіпот[ечного] виказу ч. 3354 дільн. II кл. гр. гром[ади] м. Львова при вул. П. Скарги 26 коштом 150.000 злотих будинок 3 згл[ядно] 5-поверховий означений ч. конскр. 2381 2/4.

2. Тов[арист]во «Студіон» у Львові: а) узнає виразно і без ніяких застережень свій обов'язок звернути дня 1 січня 1941 р. Монастиреві св. Успенська лавра Студ[итського] Уставу квоту злотих 150000 в золоті з правними відсотками від 1 січня 1938 р.; б) зобов'язується на кожде жадання Монастиря зізнати на річ Монастиря довжний скрипт на повисше своє зобов'язання враз з зізволенням на висше в стані довжнім реальности обнятої гіпот[ечним] виказом ч. 3557 дільн. II кн. Гр. гром. М. Львова права заставу в хосен Монастиря квоти злотих 150.000 в золоті з пог[ашенням] належ[ості]; в) вже тепер уповажнює Раду Тов[ариств]а того роду акту в імені Тов[ариств]а.

3. Тов[арист]во «Студіон» у Львові приймає до відома: а) тимчасову заяву Ігуменату Св. Успенська Лавра Студ[итського] Уставу в Уневі, що Монастир в часі трівання безплатного ужитковання Монастирем всіх приміщень і убікацій в сім будинку не буде вимагати звороту виложених на будову грошей; б) що Св. Успенська Лавра Студ[итського] Уставу застерігла собі право за зречення а права ужитковання жадати від Тов[арист]ва «Студіон» у Львові заплати тягом 6 місяців від візвання повної виложеної квоти 150.000 злотих в золоті разом з правними відсотками, а Тов[арист]во «Студіон» у Львові зобов'язується у тім випадку на довільне жадання Монастиря цілий сей капітал Монастиреві звернути.

4. Тов[арист]во «Студіон» у Львові призначає новобудований на ґрунті Тов[ариств]а у Львові при вул. П. Скарги, 26 ч. Конскр 2381/4 будинок на вічні часи і в цілости для цілей і приміщення Інституту, Бібліотеки і Архіву Унії з тим, що члени виховники, стипендисти і особи під опікою Т[оварист]ва остаючі мають першенство користуватися засобами цих установ у своїй науковій праці.

5. Т[оварист]во «Студіон» у Львові приймає супроти Ексц[еленції] В[исоко]Преосв[ященного] Мирополита Андрія Шептицького, як основника цих Установ, а зглядно установлені увиж Кураторії цих Установ обов'язок безоглядної реалізації цего свого висше означеного обов'язку

щодо призначення сего будинку, а то чи через передання сего будинку для тих цілей відповідній особі правній чи то через безпосереднє виконання сих завдань і обов'язків самим Т[оварист]вом «Студіон».

6. Т[оварист]во «Студіон»: а) установляє на річ Монастиря Св. Успенської Лаври Студ[итського] Уставу в Уневі за одноразовою відплатою злотих 1.000 право служебности ужитковання по вічні часи всіх поміщень, а зокрема: 8 убікацій в сутерені, 8 убікацій у партері, 9 убікацій на I поверсі, 14 убікацій на II поверсі, 14 убікацій на III поверсі, 2 убікації на IV му поверсі і 2 убікації на V поверсі враз з усіма принадлежностями находячимися в будинку Товариства у Львові при вул. П. Скарги, ч. 2б, означенім ч. Конскр. 2381 2/4 побудованім на парцелі ґрунт. ч. Кат. 3875/1.

б) уповажнює членів Ради Т[оварист]ва Ексц. Івана Бучка, Ярослава Горалевича, діякона Павла Погорільця до зізнання в імені Т[оварист]ва «Студіон» у Львові формального нотаріального акту разом з дозволом на впис в гіпотечі повищого права ужиткованя на річ Монастиря Св. Успенська Лавра Студ[итського] Уставу у Львові — з тим, що уповаженні члени Ради довільно можуть установити в імені Т[оварист]ва дальші умовини цього акту і договору ужитковання. Повисші під 1-5 наведені ухвали Ради — Загальні Збори одногосно прийняли до відома і затвердили без змін».

*Протоколи обцих собраний и заседаний
религиозного товарищества «Студион»
во Львове за 1919-1941 гг. // ДАЛО. Ф. 282:
Украинское товарищество «Студион» во
Львове. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 43-44 зв. Ори-
гінал, рукопис.*

Після прийнятих рішень члени товариства «Студіон» підготували т. зв. «втяг» персонально для Митрополита.

[після 15 квітня 1938 р.]. Лист управи Товариства «Студіон» у Львові до Митрополита Андрея Шептицького про рішення Ради та Загальних зборів від 15 квітня 1938 р. у справі новопобудованого приміщення книгозбірні «Студіон»

«До Ексцеленції Отця Митрополита
Андрея Шептицького у Львові

I. Рада і Загальні Збори Т[оварист]ва «Студіон» у Львові своїми ухвалами з дня 15 квітня 1938 ствердили, що Ексцеленція о. Митрополит Андрей Шептицький дав почин, основу і матеріальну підставу для основання Інституту, Бібліотеки і Архіву Унії у Львові.

II. У висліді заходів Ексцеленції о. Митрополита побудовано на проязі 1937 р. у Львові при вул. Петра Скарги, 2б на реальности Т[оварист]ва «Студіон» три згл[ядно] п'ятьповерховий будинок.

III. Т[оварист]во Студіон у Львові, узнаючи вповні свої зобов'язання за заходи і вклади, вище в уст[упі] I стверджені, — призначає за згодою Їх Ексцеленції побудований в уст[упі] II означений будинок по вічні часи для цілий і на приміщення інституту, бібліотеки і архіву Унії.

IV. У виконанні повищого свого зобов'язання за згодою Ексцеленції о. Митрополита зізнає Т[оварист]во «Студіон» у Львові акт безплатного ужитковання по вічні часи в хосен Святоуспенської Лаври Студ[итського] уставу в Уневі, яка зобов'язалася вести в переданім їй до ужитковання будинку, інститут, бібліотеку і архів Унії.

V. Рада Т[оварист]ва «Студіон» у Львові зобов'язується на кожде жадання Їх Ексцеленції о. Митрополита, або.....* у випадку коли б реалізація повище прийнятого обов'язку щодо призначення описаного в уст II будинку по вічні часи виключно для цілей і приміщення інституту, бібліотеки і архіву Унії не могла найти виконання через Святоуспенську Лавру — переняти безпосередно на Т[оварист]во прийнятий і uznаний обов'язок призначення сего будинку по вічні часи виключно для цілей і приміщення інституту, бібліотеки і архіву Унії і сей обов'язок у повних розмірах у тім означенім напрямі по вічні часи вести, а зглядно на візвання Їх Ексцеленції Отця Митрополита Андрея Шептицького або Перенести сей обов'язок в спосіб і на особу ними означені».

Переписка с Львовским воеводским управлением, городским староством и магистратом гор. Львова и другими учреждениями по организационным вопросам, 1908–1943 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп 1. Спр. 2. Арк. 74-74 зв. Оригинал, машинопис.

Важливо наголосити, що 1936 р. однією з перших Управа товариства «Студіон» розпочала активно здійснювати «урухомлення бібліотеки» з її подальшим переміщенням у новозбудований архівно-бібліотечний комплекс книгозбірні «Студіон», активізувати її комплектування. До видавництв «Просвіти» (Руська, 18) у Львові, «Новий Час» і ще понад сотні редакцій та видавництв (переважно із зазначеною адресою) у т. ч. країн Австрії, Югославія та ін., розсилали листи (здебільшого шаблон).

* Тут і далі — так у тексті.

[осінь, 1936 р.]. Чернетка листа Управи Книгозбірні «Студіон» у Львові, вул. П. Скарги до видавництв та редакцій з проханням надсилати примірники видань для комплектування книгозбірні «Студіон»

«До Хв[ального] Видавництва у Львові

Як загально відомо, одним із важніших бажань Їх Ексц[еленції] В[исоко]Преосв[ященного] Митрополита Андрея, було оснування більшої публичної книгозбірні, на зразок подібних книгозбірень за кордоном. В тій цілі зібрано досі понад 20.000 том[ів]* високої наукової вартості праць на різних культурних мовах, а в осіні цього року починається будова спеціального будинку, призначеної на цю книгозбірню.

Управа книгозбірні, яку Їх Ексц[еленція] В[исоко]Преосв[ященний] Митрополит припоручили Монастиреві Студ. Уставу, бажаючи доповнити книгозбірню найновішими виданнями всіх галузей знання, звертається до Хв[ального] Видавництва з проською про ласкаве надсилання даром усіх своїх видань, бодай по одному примірникові для доповнення книгозбірні.

В переконанні, що Хв[альне] Видавництво належно оцінить наші стремління та прихильно поставиться до нашого прохання, за що з гори найщиріше дякуємо, остаємо з Христовим привітом

Управа Книгозбірні «Студіон» у
Львові вул. П. Скарги».

Каталог книг бібліотеки українського товарищества «Студіон» и переписка с издательствами «Просвита», «Добрый пастор» и другими по вопросу комплектования библиотеки, 1924-1940 pp. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студіон» во Львове. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 15. Оригінал, рукопис.

1. Аввакумов Ю. Візантинізація і реформа: «Східний поворот» митрополита Андрея Шептицького у контексті богословсько-історичних суперечок першої третини ХХ ст. // Ковчег. 2015. Чис. 7. С. 103-147.
2. Антикваріат і букіністичний магазин Ігря у Львові. Адресна книга замовників літератури та окремі їх листи, 1920–1930-ті рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 9: Окремі надходження. Оп. 1. Спр. 165. 214 арк.

* Відомо, що у 1926 р. монахи студити (вул. Петра Скарги, 2а) опікувалися бібліотекою численністю «коло 10.000 томів» [78, с. 154].

3. *Гайова О., Мельник Р.* Андрей Шептицький як творець і організатор митрополичого архіву церковної унії: штрихи до діяльності // *Unia Brzeska i jej konsekwencje. W 420 rocznicę synodu unijnego / pod red.: A. Krochmal i A. Nowak. Przemyśl, 2017. S. 341-350.*
4. *Грошові повідомлення, рахунки, векслі, чекові книжки та інші грошові документи, 1902–1937 рр.* // ЦДІА України у Львові. Ф. 358: Шептицький Андрей (Роман-Марія-Олександр, 1865–1944), граф, митрополит Галицький греко-католицької Церкви, архієпископ Львівський, єпископ Кам'янець-Подільський, культурний і церковний діяч, меценат, дійсний член НТШ. Оп. 1. Спр. 101. 460 арк.
5. *Групові фотографії О. Цинкаловського* // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 237: Цинкаловський О. – нові надходження.
6. *Гуцаленко Т.* Шендрик Іван Захарович // *Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. словника.* Львів, 2003. Вип. 10. С.487-493.
7. *Документи (відписи) в справі греко-католицьких церков і їх парохів на Волині, Литві і Білорусії XVI–XIX ст.* // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 6: Богословська Академія. Оп. 1. Спр. 244. 164 арк.
8. *Доповідна записка директора бібліотеки Кривецького І. про передачу архіву УНР Шептицькому А., 1939 р.* // ЦДІА України у Львові. Ф. 309: Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів. Оп. 1. Спр. 93. 2 арк.
9. *Дядюк М.* Роль митрополита Андрея Шептицького в збереженні духовно-культурного насліддя Белоруссии // *Библиотека в XXI веке: молодежь в науке: материалы IX Междунар. науч.-практ. конф. молодых ученых и специалистов / ЦНБ им. Якуба Коласа НАН Беларуси; Белорусский гос. ун-т культуры и искусств; Белорусская библиот. ассоциация), Минск, 26-27 окт. 2017 г.* // Репозиторий Центральной научной библиотеки имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси.
10. *Евіденція грошових доручень з року 1937. Том II* // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 6: Богословська Академія. Оп. 1. Спр. 283. 48 арк.
11. *Звіт проф. Шендрика І. Митрополитові Шептицькому про наслідки роботи над комплектуванням архіву, 1932 р.* // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 825. 6 арк.
12. *Звіти про роботу над упорядкуванням документів митрополичого архіву за 1934–1939 рр.* // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 819. 103 арк.

13. Звіти, квитанції та інші документи про грошові розрахунки за придбані матеріали для митрополичого архіву, 1925–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 823. 33 арк.
14. Звіти, листи та інші документи про діяльність археолога Цинкаловського О. над комплектуванням митрополичого архіву, 1931–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1 спр. 824. Арк. 1-56.
15. Звіти, списки рукописів і друкованих творів, листування та ін. документи про комплектування митрополичого архіву, 1929–1937 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1 Спр. 818. 80 арк.
16. Інформації, звіти, рахунки та інші документи про витрату коштів Саквичем В., Ольхівським Б. на придбання для митрополичого архіву оригіналів та копій документів і рідкісних книг, 1933–1935 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 826. 17 арк.
17. Інформація про стан митрополичого архіву та архівної бібліотеки // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 816. 4 арк.
18. Каталог книг бібліотеки українського товариства «Студіон» і переписка с видавництвами «Просвіта», «Добрий пастир» і другими по вопросу комплектування бібліотеки, 1924–1940 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Українское товарищество «Студіон» во Львове. Оп. 1. Спр. 8. 162 арк.
19. Каталоги книг, протоколи комісії, опис інвентаря та інші документи про передачу бібліотеки «Студіон» у Львові бібліотеці Львівської філії Академії Наук, 1940–1941 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 577: Товариство «Студіон» м. Львів. Оп. 1. Спр. 10. 1154 арк.
20. *Качур І.* Книгозбірня Андрія Шептицького: від Прилбич до Митрополичих палат // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2015. Вип. 7 (23). С. 21-70.
21. *Кметь В.* З історії дослідження Львівської єпархії ХVI — початку ХVII ст. за матеріалами фондів ЦДІАЛ України // Студії АСД. 10 (2003). С. 107-115.
22. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 1.06.1933 р. до 31.12.1933 р., том VIII // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 857. 99 арк.

23. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 12.10.1934 р. до 29.10.1935 р., том X // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 859. 100 арк.
24. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 15.01.1930 р. до 28.07. 930 р., том II // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 852. 77 арк.
25. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 16.12.1931 р. до 7.12.1932 р., том IV // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 854. 97 арк.
26. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 20.12.1932 р. до 1.04.1933 р., том VII // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр.856. 100 арк.
27. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 20.01.1934 р. до 10.10.1934 р., том IX // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 858. 99 арк.
28. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 22.01.1938 р. до 26.04.1939 р., том XIII // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 862. 199 арк.
29. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 24.08.1932 р. до 20.12.1932 р., том VI // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 855. 100 арк.
30. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 28.07.1930 р. до 10.12.1931 р., том III // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 853. 97 арк.
31. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 29.01.1929 р. до 15.05.1930 р., том I // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 851. 102 арк.
32. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 30.10.1935 р. до 16.08.1936 р., том XI // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 860. 95 арк.

33. Книга реєстрації надходжень до митрополичого архіву за час від 8.09.1936 р. до 22.01.1938 р., том XII // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 861. 199 арк.
34. *Кривенко М.* «Літопис монастиря священномученика Йосафата Студійського уставу у Львові» як джерело до вивчення історії книгозбірні «Студіону» (1909–1940) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 459-478.
35. *Кривенко М.* Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: [зб. наук. праць]. Львів, 2005. Вип. 13. С. 247-267.
36. *Кривенко М.* Великий дар великого Митрополита: про книжково-рукописні колекції книгозбірні «Студіону» у Львові // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2015. Вип. 7 (23). С. 71-89.
37. *Кривенко М. О.* Книгозбірня «Студіону» у Львові (1909–1940): історія, сучасний стан фонду : автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 20 с.
38. *Кривенко М.* Періодика книгозбірні «Студіону» у Львові (спроба реконструкції) // Збірник праць науково-дослідного інституту пресознавства / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Н.-д. ін-т пресознавства; відп. ред. *М. М. Романюк.* Львів, 2016. Вип. 6 (24). С. 87-144.
39. *Кривенко М.* Роль Ауреліо Пальмієрі у формуванні бібліотеки Андрія Шептицького (на основі листування 1907–1914 рр.) // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2017. Вип. 9 (25). С. 377-398.
40. *Кривенко М.* Рукописна збірка бібліотеки «Студіону» у Львові (1909–1940) (за фрагментом каталогу) // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2007. Вип. 15. С. 221-241.
41. *Ленцик В.* Церковно-археографічна комісія (Львів-Мюнхен) // Український історик (Нью-Йорк). 1997. Чис. 1-4. С. 124-125.
42. Листи всесоюзного об'єднання «Международная книга — антиквариат» в Москві, науковому товариству ім. Шевченка у Львові про виконання замовлень для митрополичого архіву. Бібліографічний покажчик і антикварний каталог, 1933-1938 // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 821. 60 арк.

43. Листи до І. Шендрика від різних осіб («А-О»), 1920–1939 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 202: Шендрик І. Оп. 1. Спр. 18. 778 арк.
44. Листи до І. Шендрика від різних осіб («П-Ю»), 1922–1933 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 202: Шендрик І. Оп. 1. Спр. 19. 373 арк.
45. Листи Євтимовича Варфоломія і Євтушенка М., 1921–1938 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 369: Шендрик Іван (1879–?), громадський діяч, керівник видавничого відділу Генерального штабу УНР, гімназійний професор, архівар, заступник голови бібліотечної секції НТШ. Оп. 1. Спр. 10. 75 арк.
46. Листи І. Шендрика до різних осіб, 1922–1935 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 202: Шендрик І. Оп. 1. Спр. 10. 57 арк.
47. Листи І. Шпитковського до І. Крип'якевича, 1929 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 314 (Крип'якевич І. П.). Оп. 1. Спр. 311. 18 арк.
48. Листи істориків-дослідників до митрополита Шептицького А. про виявлення документів в архівах Варшави, Вільно, Кракова та ін., 1926–1937 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 837. 167 арк.
49. Листи Митрополита Андрія Шептицького до Іларіона Свенціцького. З архіву Національного музею у Львові / упор. *Соломія Дяків*. Львів: «Укр. технології», 2005. 108 с.
50. Листи Свенціцького Іларіона Шептицькому А. з повідомленнями про придбання книжок, ікон, рукописів та ін. експонатів для експозиції музею 1906–1938 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 750: Національний український музей у Львові. Оп. 1. Спр. 4. 151 арк.
51. Листи Студинського до приватних осіб, представників уряду і духовенства, редакторів видавництв та ін., 1890–1941 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 362: Студинський Кирило (1868–1941), історик мови і літератури, голова НТШ, академік ВУАН. Оп. 1. Спр. 228. 131 арк.
52. Листи Цинкаловської Раї та Цинкаловського Олександра, 1936–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 369: Шендрик Іван (1879–?), громадський діяч, керівник видавничого відділу Генерального штабу УНР, гімназійний професор, архівар, заступник голови бібліотечної секції НТШ. Оп. 1. Спр. 34. 130 арк.
53. Листи, переліки документів, квитанції та інші документи про передачу митрополичим архівом документів і книг українським установам

- у Львові і Югославії, 1929–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 833. 11 арк.
54. Листування Степана Томашівського з Іваном Крип'якевичем (лютий 1906 – червень 1930 рр.) / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львів, від-ня; упоряд. *Н. Халак*. Київ, 2015. 156 с. (Львівські історичні праці. Джерела; вип. 5).
55. Листування Шептицького А. з кореспондентами з прізвищами на літери «Ша-Шк», 1905-1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 358: Шептицький Андрей (Роман-Марія-Олександр, 1865–1944), граф, митрополит Галицький греко-католицької Церкви, архієпископ Львівський, єпископ Кам'янець-Подільський, культурний і церковний діяч, меценат, дійсний член НТШ. Оп. 1. Спр. 372. 321 арк.
56. Листування, повідомлення, списки літератури та інші документи про комплектування архіву і бібліотеки 1932–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 832. 169 арк.
57. Літопис монастиря св. Йосафата Студійського ордену у Львові // ЦДІА України у Львові. Ф. 684: Протоігуменат монастирів чина св. Василія Великого у Львові. Оп. 1. Спр. 3298. 18 арк.
58. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів: зб. док. і матеріалів / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Н.-д. відділ іст. колекцій; упоряд.: *Галина Сварник* (керівник), *Роман Дзюбан*, *Маргарита Кривенко*, *Леся Кусий*, *Володимир Муравський*. Львів, 2010. Т. 1 (1939–1945). 620 с.
59. «Матеріали до підручника з архівознавства» // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 9: Окремі надходження. Оп. 1. Спр. 1563. 78 арк.
60. Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1941–1944 рр. / упоряд. *Жанна Ковба*; наук. ред. *Андрій Кравчук*. Київ: Дух і Літера, 2003. 313 с.
61. Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії: в 2 кн. / за ред. *Юрія Аввакумова*; упоряд.: *Ю. Аввакумов* і *О. Гайова*. Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2004. Кн. 1: Документи і матеріали, 1899–1917. 923 с. (Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали, 1899–1944; т. 3).
62. Митрополичий ординаріат у Львові. Листи до Б. О. Барвінського, 1938 р. Додано: Звіт Б. Барвінського про впорядкування митрополичого архіву, 1938 р. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 11 (Барвінські). Оп. 1. Спр. 5848. 4 арк.

63. *Оглоблин О.* Українська церковна історіографія // Студії з історії України. Статті і джерельні матеріали. Нью-Йорк; Київ; Торонто, 1995. С. 266-283.
64. Опис архіву, проект передачі, звіти про виконані роботи з перенесення Архіву історії Унії з митрополичих палат до бібліотеки «Студіону» у м. Львів, 1938 р. // ЦДІА України у Львові. Ф. 201: Греко-католицька митрополича консисторія, м. Львів. Оп. 5. Спр. 37. 11 арк.
65. Переписка с Львовским воеводским управлением, городским староством и магистратом гор. Львова и другими учреждениями по организационным вопросам, 1908–1943 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 2. 82 арк.
66. Протокол общего собрания украинского религиозного товарищества «Студион» во Львове 4 декабря 1919 г. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 4. 4 арк.
67. Протоколы конференций украинского религиозного товарищества «Студион» по вопросу работы архива и библиотеки, 1939–1942 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 21. 25 арк.
68. Протоколы общих собраний и заседаний религиозного товарищества «Студион» во Львове за 1919–1941 гг. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 5. 51 арк.
69. *Скочиляс І.* Вступ. «Масові джерела з історії унійної церкви XVI–XVIII століть і перспективи студіювання Києвохристиянської традиції в Україні» // *Скочиляс Ігор.* Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII-XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія, т. 2: Протоколи генеральних візитацій. Львів: Вид-во Українського Католицького Університету, 2004. ССVIII + 512 с.
70. Списки архівних документів-стародруків з анотаціями періоду 17-19 ст. виготовлені в 1935 р. // ЦДІА України у Львові. Ф. 408: Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. Оп. 1. Спр. 849, 314 арк.
71. Списки художньої літератури, журналів, підручників, подарованих приватними особами та переданих архівом бібліотеки // ЦДІА України у Львові. Ф. 577: Товариство «Студіон» м. Львів. Оп. 1. Спр. 9. 62 арк.
72. Список членів религиозного товарищества «Студион» во Львове, 1936 г. // ДАЛО. Ф. 282: Украинское товарищество «Студион» во Львове. Оп. 1. Спр. 18. 4 арк.
73. Справа про видачу платні упорядникам митрополичого архіву у Львові, 1938–1939 рр. // ЦДІА України у Львові. Ф. 409: Центральна адміністрація столових маєтків греко-католицької митрополії у Львові. Оп. 1. Спр. 764. 36 арк.

74. Статут українського релігійного товариства «Студион», 1928–1933 рр. // ДАЛО. Ф. 282: Українське товариство «Студион» во Львові. Оп. 1. Спр. 9. 29 арк.
75. Хроніка монастиря святого Йосафата Студійського Уставу (т. II), 1931–1945 рр. // ЦДІА України Львові. Ф. 684: Протоігуменат монастирів чину св. Василя Великого, м. Львів. Оп. 2. Спр. 85. 152 арк.
76. Цинкаловський О. Старі Волинські митці і їх дослідники, 1922–1939 рр. (Краків 1970 р.) // ЛІННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. Ф. 237: Цинкаловський О. – нові надходження.
77. Чебан М. Архівна справа в міжвоєнному Львові // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Львів, 2014. Вип. 7. С. 195-207.
78. Шептицький К. о. Митрополит Андрей і оновлення східної чернечої традиції // Богословія. 1926. Т. IV, кн. 1/2. С. 150-162.
79. Шестакова Н. Архів історії Унії 1596 р. у фондах Центрального державного Історичного архіву України у Львові // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Львів. 2000. Т. 290: Праці комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. С. 86-94.
80. Шестакова Н. Колекція Архіву Історії Унії у фондї «Греко-Католицька митрополіча консисторія у Львові» в ЦДІАЛ України // Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2001. Т. 7. С. 61-65.
81. Шестакова Н. Олександр Цинкаловський та Архів історії унії // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації. Луцьк, 1998. С. 36-45.
82. Maciuk O., Hajowa O. Unia Brzeska w dokumentach CPAH We Lwowie // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze 4-5 (1997). S. 352-353.

References

1. Avvakumov, Yu. (2015). Vizantynizaciya i reforma: «Skhidnyj povorot» mytropolity Andreyja Sheptyczkogo u konteksti bogoslovsko-istorychnykh superechok pershoyi tretyny XX st. *Kovcheg*. Chys. 7, pp. 103-147. [in Ukr.].
2. Antykvariat i bukynistychnyj magazyn Iglya u Lvovi. Adresna knyha zamovnykiv literatury ta okremi yikh lysty, 1920–1930-ti rr. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 9: Okremi nadkhozhenhnyia. Inventory 1, file 165, 214 fol. [in Ukr.].
3. Gajova, O. & Melnyk, R. (2017). Andrej Sheptyczkyj yak tvorecz i organizator mytropolychogo arkhivu cerkovnoyi uniyi: shtrykhy do diyalnosti. *Unia Brzeska i jej konsekwencje*. W 420 rocznicę synodu unijnego. Przemysł, pp. 341-350. [in Ukr.].
4. Groshovi povidomlennya, rakhunky, vekсли, chekovi knyzhky ta inshi groshovi dokumenty, 1902–1937 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 358: Sheptyczkyj

- Andrej (Roman-Mariya-Oleksandr, 1865–1944), graf, mytropolyt Galyczkyj greko-katolyczkoyi Cerkvy, arkhyyepyskop Lvivskyj, yepyskop Kamyanezcz-Podilskyj, kulturnyj i cerkovnyj diyach, mecenat, dijsnyj chlen NTSh, inventory 1, file 101, 460 fol. [in Ukr.].
5. Grupovi fotografii O. Cynkalovskogo. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 237: Cynkalovskij O. – novi nadkhodzhennya. [in Ukr.].
 6. Guczalenko, T. (2003). Shendryk Ivan Zakharovyh. *Ukrayinska zhurnalistyka v imenakh: materialy do encykl. slovnyka*. Lviv, vyp. 10, pp. 487–493. [in Ukr.].
 7. Dokumenty (vidpysy) v spravi greko-katolyczkykh cerkov i yikh parokhiv na Volyni, Lytvi i Bilorusiyi XVI–XIX st. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 6: Bogoslovska Akademiya, inventory 1, file 244, 164 fol. [in Ukr.].
 8. Dopovidna zapyska dyrektora biblioteki Kreveczkogo I. properedachu arkhivu UNR Sheptyczkomu A., 1939 r. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 309: Naukove tovarystvo im. Shevchenka, m. Lviv, inventory 1, file 93, 2 fol. [in Ukr.].
 9. Dyadyuk, M. (2017). Rol mytropolyta Andreyia Sheptyczkogo v sberezhennyy dukhovno-kulturnogo nasledyya Belorussyy. *Byblyoteka v XXI veke: molodezh v nauke: materyaly IX Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Molodykh uchenykh y specyalystov / TsNB ym. Yakuba Kolasa NAN Belarusy; Belorusskyy gos. un-t kultury y yskusstv; Belorusskaya byblyot. assocyacya*, Mynsk, 26–27 okt. *Repozytoryj Centralnoj nauchnoj byblyoteki ymeny Yakuba Kolasa Nacyonalnoj akademyy nauk Belarusy*. [in Rus.].
 10. Evidenciya groshevykh doruchen z roku 1937. Tom II. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 6: Bogoslovska Akademiya, inventory 1, file 283, 48 fol. [in Ukr.].
 11. Zvit prof. Shendryka I. Mytropolytovi Sheptyczkomu pro naslidky roboty nad komplektuvannym arkhivu, 1932 r. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyczkyj mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 825, 6 fol. [in Ukr.].
 12. Zvity pro robotu nad uporyadkuvannym dokumentiv mytropolychogo arkhivu za 1934–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyczkyj mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 819, 103 fol. [in Ukr.].
 13. Zvity, kvytancyi ta inshi dokumenty pro groshovi rozrakhunky za prydbani materialy dlya mytropolychogo arkhivu, 1925–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyczkyj mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 823, 33 fol. [in Ukr.].
 14. Zvity, lysty ta inshi dokumenty pro diyalnist arkhologa Tsynkalovskogo O. nad komplektuvannym mytropolychogo arkhivu, 1931–1939 rr. *TsDIA*

- Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 824, fol. 1-56. [in Ukr.].
15. Zvity, spysky rukopysiv i drukovanykh tvoriv, lystuvannya ta in. dokumenty pro komplektuvannya mytropolychogo arkhivu, 1929–1937 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 818, 80 fol. [in Ukr.].
 16. Informaciyi, zvity, rakhunky ta inshi dokumenty pro vytratu koshtiv Sakovychem V., Olkhyvskym B. na prydbannya dlya mytropolychogo arkhivu orygnaliv ta kopij dokumentiv i ridkisnykh knyg, 1933–1935 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 826, 17 fol. [in Ukr.].
 17. Informaciya pro stan mytropolychogo arkhivu ta arkhivnoyi biblioteky *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 816, 4 fol. [in Ukr.].
 18. Katalog knygy byblyoteky ukraynskogo tovaryshhestva «Studyon» y perepyska s yzdatelstvamy «Prosvyta», «Dobryj pastor» y drugymy po voprosu komplektovannya byblyoteky, 1924–1940 gg. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 8, 162 fol. [in Ukr.].
 19. Katalogy knygy, protokoly komisiyi, opys inventarya ta inshi dokumenty pro peredachu biblioteky «Studion» u Lvovi biblioteci Lvivskoyi filiyi Akademiyi Nauk, 1940–1941 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 577: Tovarystvo «Studion» m. Lviv, inventory 1, file 10, 1154 fol. [in Ukr.].
 20. Kachur, I. (2015). Knygozbirnya Andreyi Sheptyckogo: vid Prylbych do Mytropolychykh palat. *Zapysky Lvivskoyi nacionalnoyi naukovoyi biblioteky Ukrayiny imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. pracz. Lviv, vyp. 7 (23), pp. 21-70. [in Ukr.].
 21. Kmet, V. (2003). Z istoriyi doslidzhennya Lvivskoyi yeparkhiyi XVI — pochatku XVII st. za materialamy fondiv TsDIAL Ukrayiny. *Studiyi ASD*. 10, pp. 107-115. [in Ukr.].
 22. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 1.06.1933 r. do 31.12.1933 r., tom VIII. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 857, 99 fol. [in Ukr.].
 23. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 12.10.1934 r. do 29.10.1935 r., tom X. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 859, 100 fol. [in Ukr.].
 24. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 15.01.1930 r. do 28.07.1930 r., tom II. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408:

- Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 852, 77 fol. [in Ukr.].
25. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 16.12.1931 r. do 7.12.1932 r., tom IV. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 854, 97 fol. [in Ukr.].
 26. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 20.12.1932 r. do 1.04.1933 r., tom VII. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 856, 100 fol. [in Ukr.].
 27. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 20.01.1934 r. do 10.10.1934 r., tom IX. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 858, 99 fol. [in Ukr.].
 28. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 22.01.1938 r. do 26.04.1939 r., tom XIII. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 862, 199 fol. [in Ukr.].
 29. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 24.08.1932 r. do 20.12.1932 r., tom VI. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 855, 100 fol. [in Ukr.].
 30. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 28.07.1930 r. do 10.12.1931 r., tom III. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 853, 97 fol. [in Ukr.].
 31. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 29.01.1929 r. do 15.05.1930 r., tom I. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 851, 102 fol. [in Ukr.].
 32. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 30.10.1935 r. do 16.08.1936., tom XI. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 860, 95 fol. [in Ukr.].
 33. Knyga reyestraciyi nadkhodzhen do mytropolychogo arkhivu za chas vid 8.09.1936 r. do 22.01.1938 r., tom XII. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 861, 199 fol. [in Ukr.].
 34. Kryvenko, M. (2008). «Litopys monastyrya svyashhennomuchenyka Josafata Studijskogo ustavu u Lvovi» yak dzherelo do vyvchennya istoriyi

- knygozbirni «Studionu» (1909–1940). *Zapysky Lvivskoyi naukovoyi biblioteky im. V. Stefanyka*: zb. nauk. pracz. Lviv, vyp. 1 (16), pp. 459-478. [in Ukr.].
35. Kryvenko, M. (2005). Biblioteka «Studionu» u Lvovi: peremishhennya knyzhkovykh ta rukopysnykh kolekcij (1940–1947). *Zapysky Lvivskoyi naukovoyi biblioteky im. V. Stefanyka*: [zb. nauk. pracz.]. Lviv, vyp. 13, pp. 247-267.
36. Kryvenko, M. (2015). Velykyj dar velykogo Mytropolyta: pro knyzhkovo-rukopysni kolekciji knygozbirni «Studionu» u Lvovi. *Zapysky Lvivskoyi nacionalnoyi naukovoyi biblioteky Ukrayiny imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. pracz. Lviv, vyp. 7 (23), pp. 71-89. [in Ukr.].
37. Kryvenko, M. O. (2010). *Knygozbirnya «Studionu» u Lvovi (1909–1940): istoriya, suchasnyj stan fondu*: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spec. 27.00.03 «Knygoznavstvo, bibliotekoznavstvo, bibliografoznavstvo». Kyiv, pp. 1-20. [in Ukr.].
38. Kryvenko, M. (2016). Periodyka knygozbirni «Studionu» u Lvovi (sproba rekonstrukcii). *Zbirnyk pracz naukoivo-doslidnogo instytutu presoznavstva*. Lviv, vyp. 6 (24), pp. 87-144. [in Ukr.].
39. Kryvenko, M. (2017). Rol Aurelio Palmiyeri u formuvanni biblioteky Andrey Sheptyczkogo (na osnovi lystuvannya 1907–1914 rr.). *Zapysky Lvivskoyi nacionalnoyi naukovoyi biblioteky Ukrayiny imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. pracz. Lviv, vyp. 9 (25), pp. 377-398. [in Ukr.].
40. Kryvenko, M. (2007). Rukopysna zbirka biblioteky «Studionu» u Lvovi (1909–1940) (za fragmentom katalogu). *Zapysky Lvivskoyi naukovoyi biblioteky im. V. Stefanyka*: zb. nauk. pracz. Lviv, vyp. 15, pp. 221-241. [in Ukr.].
41. Lencyk, V. (1997). Cerkovno-arkheografichna komisiya (Lviv-Myunkhen). *Ukrayinskyj istoryk* (Nyu-Jork), chys. 1-4, pp. 124-125. [in Ukr.].
42. Lysty vsesoyuznogo obyednannya «Mezhdunarodnaya knyga — antykvaryat» v Moskvi, naukovomu tovarystvu im. Shevchenka u Lvovi pro vykonannya zamovlen dlya mytropolychogo arkhivu. Bibliografichnyj pokazhchyk i antykvarnyj katalog, 1933–1938. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyeczkyj mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 821, 60 fol. [in Ukr.].
43. Lysty do I. Shendryka vid riznykh osib («A-O»), 1920–1939 rr. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 202: Shendryk I., inventory 1, file 18, 778 fol. [in Ukr.].
44. Lysty do I. Shendryka vid riznykh osib («P-Yu»), 1922–1933 rr. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 202: Shendryk I., inventory 1, file 19, 373 fol. [in Ukr.].

45. Lysty Yevtymovycha Varfolomiya i Yevtushenka M., 1921–1938 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 369: Shendryk Ivan (1879–?), gromadskyy diyach, kerivnyk vydavnychogo viddilu Generalnogo shtabu UNR, gimnazialnyj profesor, arkhivar, zastupnyk golovy bibliotechnoyi sekciji NTSh, inventory 1, file 10, 75 fol. [in Ukr.].
46. Lysty I. Shendryka do riznykh osib, 1922–1935 rr. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 202: Shendryk I., inventory 1, file 10, 57 fol. [in Ukr.].
47. Lysty I. Shpytkovskogo do I. Krypyakevycha., 1929 r. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 314 (Krypyakevych I. P.), inventory 1, file 311, 18 fol. [in Ukr.].
48. Lysty istorykiv-doslidnykiv do mytropolyta Sheptyczkogo A. pro vyavlennya dokumentiv v arkhivakh Varshavy, Vilno, Krakova ta in., 1926–1937 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 837, 167 fol. [in Ukr.].
49. Dyakiv, S. (2005). *Lysty Mytropolyta Andreyta Sheptyczkogo do Ilariona Svyenciczko. Z arkhivu Nacionalnogo muzeyu u Lvovi*. Lviv: «Ukr. tekhnologiyi», pp. 1-108. [in Ukr.].
50. Lysty Svyenciczko Ilariona Sheptyczkomu A. z povidomlennamy pro prydbannya knyzhok, ikon, rukopysiv ta in. eksponativ dlya ekspozyciji muzeyu 1906–1938 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 750: Nacionalnyj ukrayinskyj muzej u Lvovi, inventory 1, file 4, 151 fol. [in Ukr.].
51. Lysty Studynskogo do pryvatnykh osib, predstavnykiv uryadu i dukhovenstva, redaktoriv vydavnyctv ta in., 1890–1941 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 362: Studynskyy Kyrylo (1868–1941), istoryk movy i literatury, golova NTSh, akademik VUAN, inventory 1, file 228, 131 fol. [in Ukr.].
52. Lysty Cynkalovskoyi Rayi ta Cynkalovskogo Oleksandra, 1936–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 369: Shendryk Ivan (1879–?), gromadskyy diyach, kerivnyk vydavnychogo viddilu Generalnogo shtabu UNR, gimnazialnyj profesor, arkhivar, zastupnyk golovy bibliotechnoyi sekciji NTSh, inventory 1, file 34, 130 fol. [in Ukr.].
53. Lysty, pereliky dokumentiv, kvytanciji ta inshi dokumenty pro peredachu mytropolychym arkhivom dokumentiv i knygy ukrayinskym ustanovam u Lvovi i Yugoslaviji, 1929–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckyy mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 833, 11 fol. [in Ukr.].
54. Khalak, N. (2015). *Lystuvannya Stepana Tomashivskogo z Ivanom Krypyakevychem (lyutyj 1906 – cherven 1930 rr.) / NAN Ukrayiny, In-t ukr. arkeografiji ta dzherelozn. im. M. S. Grushevskogo*. Lviv. Vid-nya. Kyiv, pp. 1-156. (Lvivski istorychni praci. Dzherela; vyp. 5). [in Ukr.].

55. Lystuvannya Sheptyczkogo A. z korespondentamy z prizvyshhamy na litery «Sha-Shk», 1905–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 358: Sheptyczkij Andrej (Roman-Mariya-Oleksandr, 1865–1944), graf, mytropolyt Galyczkij greko-katolyckoyi Cerkvy, arkhyyepyskop Lvivskij, yepyskop Kamyanecz-Podilskij, kulturnyj i cerkovnyj diyach, mecenat, dijsnyj chlen NTSh. Inventory 1, file 372, 321 fol. [in Ukr.].
56. Lystuvannya, povidomlennya, spysky literatury ta inshi dokumenty pro kompletuvannya arkhivu i biblioteki. 1932–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyckij mytropolychij ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 832, 169 fol. [in Ukr.].
57. Litopys monastyrya sv. Josafata Studijskogo ordenu u Lvovi. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 684: Protoigumenat monastyriv chyna sv. Vasyliya Velykogo u Lvovi, inventory 1, file 3298, 18 fol. [in Ukr.].
58. Svarnyk, G., Dzyuban, R., Kryvenko, M., Kusyj, L. & Muravskij, V. (2010). *Lvivska nacionalna naukova biblioteka Ukrayiny imeni V. Stefanyka: peremishhennya i vtraty fondiv*: zb. dok. i materialiv / NAN Ukrayiny, LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka, N.-d. viddil ist. kolekcij. Lviv, vol. 1 (1939–1945), pp. 1-620. [in Ukr.].
59. «Materialy do pidruchnyka z arkhivoznavstva» *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 9: Okremi nadkhodzhennya, inventory 1, file 1563, 78 fol. [in Ukr.].
60. Kovba, Zh. (2003). Mytropolyt Andrej Sheptyczkij. Dokumenty i materialy 1941–1944 rr. Kyiv: Dukh i Litera, pp. 1-313. [in Ukr.].
61. Avvakumov, Yu. & Gajova, O. (2004). *Mytropolyt Andrej Sheptyczkij i greko-katolyky v Rosiyi*: v 2 kn. Lviv: Vyd-vo Ukrayinskogo katolytskogo universytetu, kn. 1: Dokumenty i materialy, 1899–1917, pp. 1-923: (Mytropolyt Andrej Sheptyczkij: zhyttya i diyalnist. Dokumenty i materialy, 1899–1944; vol. 3). [in Ukr.].
62. Mytropolychij ordynariat u Lvovi. Lysty do B. O. Barvinskogo, 1938 r. Dodano: Zvit B. Barvinskogo pro vporyadkuvannya mytropolychogo arkhivu, 1938 r. *LNNB Ukrayiny im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 11 (Barvinski), inventory 1, file 5848, 4 fol. [in Ukr.].
63. Ogloblyn, O. (1995). Ukrayinska cerkovna istoriografiya *Studiyi z istoriyi Ukrayiny. Statti i dzherelni materiyaly*. Nyu-Jork; Kyiv; Toronto, pp. 266-283. [in Ukr.].
64. Opys arkhivu, proekt peredachi, zvity pro vykonani roboty z perenesennya Arkhivu istoriyi Uniyyi z mytropolychykh palat do biblioteki «Studionu» u m. Lviv, 1938 r. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 201: Greko-katolyckza mytropolycha konsystoriya, m. Lviv, inventory 5, file 37, 11 fol. [in Ukr.].

65. Perepyska s Lvovskym vovodskym upravlenyem, gorodskym starostvom y magistratom gor. Lvova y drugymy uchrezhdenyamy po organizatsionnym voprosam, 1908–1943 gg. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 2, 82 fol. [in Ukr.].
66. Protokol obshhego sobranyya ukraynskogo relygyoznogo tovaryshhestva «Studyon» vo Lvove 4 dekabrya 1919 g. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 4, 4 fol. [in Ukr.].
67. Protokoly konferencyj ukraynskogo relygyoznogo tovaryshhestva «Studyon» po voprosu raboty arkhyva y byblyoteky, 1939–1942 gg. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 21, 25 fol. [in Ukr.].
68. Protokoly obshhykh sobranij y zasedanij relygyoznogo tovaryshhestva «Studyon» vo Lvove za 1919-1941 gg. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 5, 51 fol. [in Ukr.].
69. Skochylyas, I. (2004). Vstup. «Masovi dzhherela z istoriyi unijnoyi cerkvy XVI–XVIII stolit i perspektyvy studiyuvannya Kyjevokhrystyianskoyi tradyciyi v Ukrayini». Skochylyas Igor. *Generalni vizytacyi Kyivskoyi unijnoyi mytropoliyi XVII–XVIII stolit*. Lvivsko-Galyczko-Kamyanezka yeparkhiya, vol. 2: Protokoly generalnykh vizytacij. Lviv: Vyd-vo Ukrayynskogo Katolyczkogo Universytetu, pp. CCVIII + 1-512. [in Ukr.].
70. Spysky arkhivnykh dokumentiv-starodrukiv z anotatsiyamy periodu 17-19 st. vygotovleni v 1935 r. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 408: Greko-katolyczkij mytropolychyj ordynariat, m. Lviv, inventory 1, file 849, 314 fol. [in Ukr.].
71. Spysky khudozhnoyi literatury, zhurnaliv, pidruchnykyv, podarovanykh pryvatnymy osobamy ta peredanykh arkhivom biblioteky. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 577: Tovarystvo «Studion» m. Lviv, inventory 1, file 9, 62 fol. [in Ukr.].
72. Spysok chlenov relygyoznogo tovaryshhestva «Studyon» vo Lvove, 1936 g. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 18, 4 fol. [in Ukr.].
73. Sprava pro vydachu platni uporyadnykam mytropolychogo arkhivu u Lvovi, 1938–1939 rr. *TsDIA Ukrayiny u Lvovi*. F. 409: Tsentralna administraciya stolovykh mayetkiv greko-katolyczkoyi mytropoliyi u Lvovi, inventory 1, file 764, 36 fol. [in Ukr.].
74. Statut ukraynskogo relygyoznogo tovaryshhestva «Studyon», 1928-1933 rr. *DALO*. F. 282: Ukraynskoe tovaryshhestvo «Studyon» vo Lvove, inventory 1, file 9, 29 fol. [in Ukr.].
75. Khronika monastyrya svyatogo Josafata Studijskogo Ustavu (t. II), 1931–1945 rr. *TsDIA Ukrayiny Lvovi*. F. 684: Protoigumenat monastyriv chynu sv. Vasyliya Velykogo, m. Lviv, inventory 2, file 85, 152 fol. [in Ukr.].

76. Tsynkalovskyj, O. Stari Volynski mytci i yikh doslidnyky, 1922–1939 rr. (Krakiv, 1970 r.). *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv*. F. 237: Tsynkalovskyj O. – novi nadkhozhenyya. [in Ukr.].
77. Cheban, M. (2014). Arkhivna sprava v mizhvoyennomu Lvovi. *Ukrayina-Polshha: istorychna spadshhyna i suspilna svidomist*. Lviv, vyp. 7, pp. 195-207. [in Ukr.].
78. Sheptyczkyj, K. (1926). o. Mytropolyt Andrej i obnovlennyya skhidnoyi chernechoyi tradyciyi. *Bogosloviya*. T. IV, kn. 1/2, pp. 150-162. [in Ukr.].
79. Shestakova, N. (2000). Arkhiv istoriyi Uniyi 1596 r. u fondakh Tsentralnogo derzhavnogo Istorychnogo arkhivu Ukrainy u Lvovi. *Zapysky Naukovogo Tovarystva im. Shevchenka*. Lviv, vol. 290: Praci komisyyi specialnykh (dopomizhnykh) istorychnykh dyscyplin, pp. 86-94. [in Ukr.].
80. Shestakova, N. (2001). Kolekciya Arkhivu Istoriyi Uniyi u fondi «Greko-Katolyczka mytropolycha konsystoriya u Lvovi» v TsDIAL Ukrainy. *Studiyi z arkhivnoyi spravy ta dokumentoznavstva*. Kyiv. T. 7, pp. 61-65. [in Ukr.].
81. Shestakova, N. (1998). Oleksandr Cynkalovskyj ta Arkhiv istoriyi uniyi. *Volynska ikona: pytannyya istoriyi vyvchennyya, doslidzhennyya ta restavracyi*. Luczk, pp. 36-45. [in Ukr.].
82. Maciuk, O. & Hajowa, O. (1997). Unia Brzeska w dokumentach CPAH We Lwowie. *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze* 4-5, pp. 352-353. [in Pol.].

Myroslava Diadiuk, Head, Manuscript Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, PhD (History)

«Union History Archive» as an integral part of the Byzantine library and archive of «Studion» book collection

The paper deals with organizational principles and practical work of the «Union history archive» (UHA), its functions, ways and dynamics of additions, structure and thematic policy of archival and library funds, personnel issue. The role of UHA founder Galician Metropolitan Andrej Sheptytskyi (1865–1944) remains an uninvestigated issue in the context of interwar archival institution studies. The research based on newly discovered primary sources and materials of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, and State Archive of Lviv oblast. Having a set of newly discovered archival documents:

«books of introductions», reports on expeditions, financial receipts, etc., as well as the correspondence of Metropolitan Andrey Sheptytskyi, director and staff of UHA, a unified image of UHA in its historical development is reproduced. In particular, the main aspects of the current work of the UHA, the role of the Metropolitan and director Ivan Shendryk in coordinating the processes of acquisition, monetary evaluation, purchasing of rarities with the participation of freight forwarders O. Tsynkalovsky, B. Olkhivsky and other individuals in searching for historical (church) written and printed monuments, as well as art and archaeological exhibits; establishing contacts with residents of Volyn, Kholm, Polissya, Podlasie, as well as Lithuania, Belarus, Russia and others.

One of the well-established forms of UHA acquisition has been studied — the purchasing of cultural monuments in bookstores, antique shops, «on the market» and auctions that allows tracing the dynamics of UHA acquisition. The organizational activities of Metropolitan A. Sheptytskyi and the archival research works financially provided by him in the archives of the Vatican, the Peremyshl Chapter, the Archive of Ancient Acts in Warsaw, the Ossolinski National Institution in Lviv and others institutions have been studied. The structure and thematic palette of UHA components are revealed: the archive of ancient acts (before the 1917 revolution) and the archive of new acts (from 1917), book collections, including the «archival library».

The initiatives of the founder of the Union History Archive, Metropolitan Andrey Sheptytskyi, on the reorganization and inclusion of UHA funds in the archive-library complex of the «Studion» book collection as an integral part of the Byzantine library and archive are highlighted. The activity of Metropolitan Andrey Sheptytskyi in preventing the destruction of the whole layer of culture and enrichment of the national treasury of Ukraine is presented on the example of coverage of the work of UHA.

Keywords: *Archives, Library, Metropolitan Andrey Sheptytskyi, Book collection, Union, Historical monuments, Manuscripts.*